

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Ateliér restaurování a konzervace uměleckých děl na papíru a souvisejících materiálech

Studentská grantová soutěž

Projekt SGFR01/2011

Zmapování dochovaných tapet orientálního stylu v České republice

Katalog s textovou a obrazovou částí

Řešitel: Mgr. art. Veronika Kopecká

Členové řešitelského týmu: BcA. Tereza Cikrytová

Autor katalogu: BcA. Tereza Cikrytová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, díky kterým jsem mohla na tomto projektu pracovat, kteří mě podporovali a pomáhali mi.

Na prvním místě to jsou pracovníci zámků, kteří mi ochotně poskytli informace o zkoumaných objektech. Můj mimořádný dík patří těm, se kterými jsem komunikovala nebo jsem se osobně setkala na zámcích, které jsem navštívila. Byli to paní PhDr. Lubica Mezerová ze zámku Bruntál, pan MUDr. Jiří Dvořáček z Červeného Dvora, pan Voříšek z Čimelic, pan Bc. Libor Knížek z Hořovic, pan Ing. Radim Petr a paní Mgr. Jana Petrová ze zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou, paní Ivana Holásková z Lednice a pan Mgr. Evžen Boček z Milotic. Za informace o zámku Veltrusy děkuji panu PhDr. Janu Frídlovi z Národního památkového ústavu, Územního odborného pracoviště středních Čech v Praze a paní Olze Geislerové z tamního archivu za zpřístupnění restaurátorských zpráv. Národnímu památkovému ústavu, Územnímu odbornému pracovišti v Telči, děkuji za umožnění fotografování v interiérech národní kulturní památky státního zámku Jaroměřice nad Rokytnou.

Pracovníkům Fakulty restaurování v Litomyšli, paní Mgr. art. Veronice Kopecké, paní Ing. Lence Macháčkové a paní Ing. Markétě Prokešové děkuji za pomoc s administrativní stránkou projektu.

Své rodině a přátelům děkuji za podporu, trpělivost a rady, které mi poskytli.

Obsah

Úvod.....	4
Metodika průzkumu	5
Průběh průzkumu.....	6
Zjišťované informace	7
Výsledky průzkumu.....	8
Bruntál	10
Červený Dvůr.....	26
Čimelice.....	37
Hořovice	65
Jaroměřice nad Rokytnou.....	72
Lednice.....	83
Milotice.....	105
Valtice	120
Veltrusy.....	133
Závěr.....	141
Seznam použité literatury	143
Seznam použitých pramenů	143

Úvod

Můj zájem o orientální tapety začal v roce 2009 v souvislosti s restaurováním čínské tapety ze zámku Valtice. V roce 2010 jsem ukončila bakalářský stupeň studia na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice obhajobou bakalářských prací Papírové tapety orientálního stylu (teoretická práce) a Částečný restaurátorský zásah na přiděleném úseku orientální tapety ze Státního zámku Valtice (praktická práce).

Ve své teoretické bakalářské práci jsem se zabývala vývojem tapet od počátků jejich používání do konce 18. století s důrazem na papírové tapety pocházející z Číny. Obliba orientálních tapet, ať již vyrobených přímo v Asii či napodobenin produkovaných v evropských dílnách, dosáhla svého vrcholu v 18. století. V tomto období byly tapety instalovány do mnoha šlechtických interiérů a to navzdory jejich vysoké ceně.

Některé z těchto zajímavých objektů se zachovaly i v České republice, zatím jim však nebyla věnována pozornost, kterou by si jistě zasloužily. Tento průzkum by tedy mohl být prvním pokusem podat alespoň základní informace o všech těchto dílech.

Cílem tohoto průzkumu bylo zjistit, ve kterých objektech se zmíněné orientální tapety nachází, tyto objekty navštívit, tapety popsat, zdokumentovat a pokusit se zjistit o nich dostupné informace. Z výsledků výzkumu byla sepsána tato práce, jež by měla zjištěné údaje shrnout a předat případným dalším zájemcům.

Metodika průzkumu

Vzhledem k povaze tapet a jejich oblibě ve šlechtických kruzích a s ohledem na jejich finanční nákladnost, lze jejich výskyt předpokládat především na zámcích, v palácích a případně v sídlech významných duchovních představitelů. Pro tento průzkum byly jako objekty zájmu zvoleny pouze zámky. Proto je zcela zřejmé, že tato práce není vyčerpávající a mohla by pokračovat a být rozšířena. Vynechány byly také pražské objekty a paláce, které by si jistě také zasloužily pozornost, ale byly již mimo základní směr průzkumu.

Zámků se v České republice nachází velké množství, jedná se nejen o velká honosná sídla vysoké šlechty, ale můžeme najít i řadu menších až venkovských staveb spíše s lokálním významem. V Ústředním seznamu kulturních památek ČR¹ najdeme pod označením „zámek“ 1189 památkově chráněných objektů. Z tohoto počtu je více než zřejmé, že ne všechny tyto objekty mohou být zachovány včetně interiérů a ne všechny jsou tedy předmětem našeho zájmu. Jednotlivě prozkoumat takové množství objektů by v daném časovém období ani nebylo možné.

Proto byly pro účely průzkumu použity jiné seznamy:

- 1) Zpřístupněné zámky v majetku České republiky ve správě Národního památkového ústavu²
- 2) Zpřístupněné zámky jiných majitelů či správců³
- 3) Zámky a jiné zámecké stavby na www.zamky-hrady.cz⁴
- 4) Zámky Asociace majitelů hradů a zámků (dále jen AMHZ)⁵
- 5) Dochované zámky na www.castles.cz⁶
- 6) Zámky na www.hrady-zamky-cr.cz⁷

V těchto seznamech bylo nalezeno celkem 380 jednotlivých zámků, z toho zámky ze seznamu 1, 2 a 3 byly osloveny elektronickou poštou či telefonicky. O ostatních byly informace zjišťovány pouze v literatuře a na internetu.

¹ <<http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>> [4. 4. 2011]

² <<http://www.npu.cz/sights/>> [4. 4. 2011]

³ <<http://www.npu.cz/pro-navstevniky/zpristupnene-pamatky-jinych-majitelu-a-spravcu/sights/>> [4. 4. 2011]

⁴ <<http://www.zamky-hrady.cz/1/zamky.htm>> [27. 7. 2011]

⁵ <<http://www.amhz.cz/clenove.html>> [4. 4. 2011]

⁶ <<http://www.castles.cz/search.php>> [27. 7. 2011]

⁷ <<http://www.hrady-zamky-cr.cz/>> [27. 7. 2011]

Průběh průzkumu

První fáze průzkumu byla založena na kontaktování majitele či správce daného objektu elektronickou poštou. Spolu s průvodním dopisem s žádostí o pomoc při průzkumu byl rozeslán dotazník pro vyplnění (viz textová příloha). Část „Lokace a identifikace objektu“ byla předvyplněna, většinu dalších otázek bylo možné zodpovědět pouhým zaškrtnutím příslušného políčka. To mělo přispět k co největšímu usnadnění vyplnění a podpořit spolupráci oslovených osob.

V této fázi průzkumu bylo nutné se spolehnout na informace poskytnuté osobami mimo řešitelský tým, jednalo se však o odborníky přímo na zámcích pracující, proto je možné jejich odpovědi považovat za zcela relevantní.

Byla zvažována také možnost oslovit přímo jednotlivá pracoviště Národního památkového ústavu. To by však pokrylo pouze zámecké stavby ve správě této instituce. Těch sice není málo a patří k těm nejhodnotnějším, které se v České republice nachází, přesto byl preferován stejný postup pro všechny objekty a kontaktování osob s památkami co nejbližší spjatých.

Průzkum pokračoval osobní návštěvou objektů, ve kterých byl potvrzen výskyt orientálních tapet⁸, jejich prohlídkou, fotografickou dokumentací a zjištěním stavu.

⁸ Výjimku tvoří zámek Veltrusy, kde byly tapety z velké části sejmuty z důvodu restaurování a prozatím nebyly do objektu vráceny. O těchto tapetách byly zjišťovány informace v literatuře (viz kapitola věnovaná tomuto zámku). Navštíven nebyl ani zámek Valtice; čínská tapeta z tohoto zámku je v této době restaurována na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli.

Zjišťované informace

V první fázi průzkumu (elektronické dotazníky, telefonát) bylo podstatné zjistit, zda se na zámcích nachází orientální výzdoba a jakého je typu (malby, tapety, jiné). Do kategorie jiné byly často zařazovány paravány, koberce, nábytek, svítidla, porcelán apod. V případě malby bylo pouze zjišťováno, v kolika je místnostech. Pro tapety byly zvoleny dále upřesňující dotazy týkající se rozsahu výzdoby, materiálu a motivů. V závěru dotazníku byl prostor pro další doplňující informace, například o době vzniku výzdoby, objednateli či původu.

Při osobní návštěvě ve vybraných objektech bylo stěžejní upřesnit rozsah a rozmístění tapet, jejich materiál, způsob aplikace na stěny, motivy, stav a pořídit kvalitní fotografickou dokumentaci.

Průzkum byl prováděn bez lešení či žebříku, proto nebylo možné zjistit výšku místností a tím pádem plochu tapet. Proto jsou uváděny pouze šířky jednotlivých polí či částí výzdoby.

Výsledky průzkumu

V první fázi bylo dotázáno 143 zámků. Z nich bylo 112 osloveno elektronickou poštou, ostatní pouze telefonicky. Pokud nebyly informace získány prostřednictvím e-mailu, byla snaha zámky kontaktovat i telefonicky. Celkově byly z tohoto počtu získány informace ze 120 zámků (viz seznam v textové příloze).

Dalších 237 objektů bylo pouze vyhledáno v literatuře a na internetu. Byly hledány především údaje z historie a vývoje zámků a zmínky o dochované výzdobě. U některých zámků bylo zjištěno, že se na nich nachází orientální či čínské kabinety a salony, žádné informace o tapetách však nalezeny nebyly. Většina z těchto staveb prošla v minulosti mnoha změnami, řada z nich byla velmi poškozena nebo přímo zdevastována. Proto se jen v malém počtu z nich dochovalo původní vybavení. Většinou nejsou veřejnosti přístupné a byly upraveny pro nový účel využití (školy, dětské domovy, domovy důchodců, sociální ústavy apod.).

Na otázku, zda se ve zkoumaném objektu nachází orientální výzdoba, odpovědělo 33 dotázaných kladně. Z toho 20 zámků uvedlo možnost „jiná výzdoba“, 4 odpověď malby, a na 9 byly zjištěny dochované orientální tapety.

Odpovědi „jiné“

Asi dvě desítky dotázaných zámků odpovědělo kladně na otázku ohledně výskytu orientální výzdoby a zvolilo v dotazníku možnost „jiné“. Do této kategorie byly nejčastěji zařazeny paravány, koberce, porcelán, zbroj, nábytek a další vybavení. Tento počet odpovědí je ale nutné brát spíše jako orientační. Kategorie „jiné“ nebyla v dotazníku nijak specifikována a bylo zcela na představivosti odpovídajících, co do této kategorie zařadí. Vzhledem k tomu, že menší či větší orientální salon nebo kabinet se nacházel téměř v každém barokním zámku, je možné očekávat mnohem větší počet zámků s orientálními předměty ve sbírkách či expozicích.

Odpovědi „malba“

Podle výsledků tohoto průzkumu se orientální výmalba nachází ve čtyřech českých zámcích, opět je ale možné, že nebyly nalezeny všechny. Jmenovitě se jedná o zámky Kunštát, Trojský zámek v Praze, Uherčice a Vizovice.

Tento průzkum nebyl na malby zaměřen, proto jim dále nebyla věnována pozornost.⁹ V případě dalšího bádání by ale bylo vhodné malby také zmapovat a pokusit se je uvést do kontextu s nalezenými tapetami.

Odpovědi „tapety“

Podle odpovědí z první fáze průzkumu byly nalezeny tapety v osmi zámeckých stavbách (Bruntál, Červený Dvůr, Čimelice, Hořovice, Jaroměřice nad Rokytnou, Lednice, Milotice, Veltrusy); zámek Valtice byl do seznamu připojen na základě informací získaných při práci na tapetě z tamního zámku.

Naprostá většina (osm) z těchto zámků jsou státním majetkem (pouze zámek Čimelice je v soukromých rukou), sedm z nich bylo prohlášeno národní kulturní památkou, zbývající dva (Červený Dvůr, Čimelice) jsou kulturními památkami. Dva zámky (Lednice, Valtice) jsou součástí Lednicko-valtického areálu zapsaného na seznam Světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Čtyři ze zkoumaných zámků se nachází v Čechách, čtyři na Moravě a zámek v Bruntálu patří do historické země Slezsko.

Zámky Lednice a Veltrusy vynikají tím, že se v nich nachází více druhů tapet. Na zámku Čimelice jsou sice tapetami polepeny stěny dvou místností, jedná se u nich ale prokazatelně o stejný typ tapet. V Lednici můžeme najít dva druhy papírových tapet – s figurálními motivy v malém kabinetu a s opakujícím se květinovým vzorem ve větším salonu. Ve Veltrusích se zachovala zcela jedinečná tapetová výzdoba – najdeme zde jednak dva různé druhy textilních tapet s papírovými aplikacemi, jednak řadu tapet hedvábných, z nichž alespoň dva druhy můžeme zařadit mezi orientální.

Následující část práce je věnována jednotlivým zámkům, na kterých byly tapety nalezeny, a popisu těchto tapet. Textová část je doplněna fotografickou přílohou.

⁹ Tématem orientálních maleb na moravských zámcích a hradech se ve své bakalářské práci *Restaurování části nástěnné malby na východní stěně místnosti M315 Zámku Vizovice* zabývá Anna Ferdus (Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, rok obhajoby 2011).

Bruntál

Popis, typ	zámek, národní kulturní památka
Okres	Bruntál
Majitel	Česká republika
Správce	Muzeum v Bruntále, příspěvková organizace
Využití	přístupný, expozice zámeckých interiérů a muzea
Kontakt	muzeumbruntal@seznam.cz +420 554 717 949, +420 554 709 145

Na místě bruntálského zámku stával již v raném středověku hrad, postupnými přestavbami byl přebudován v honosný zámek. Dnešní podobu získal během barokní přestavby v letech 1766 až 1769 podle plánů F. A. Neumanna. V 15. století byl v držení pánů z Vrby, ti jej ale ztratili po bitvě na Bílé Hoře a zámek byl následujících více než tři sta let v rukou německých rytířů. Po roce 1939 byl v nacistické správě, roku 1945 jej převzal stát, který je jeho majitelem dodnes.

Zámek je dvoupatrová budova, jejíž tři křídla jsou situována do tvaru kruhové výseče [obr. 2] a obklopují trojúhelníkové nádvoří s pozdně renesanční arkádou. Mezi nejzajímavější interiéry patří kaple v přízemí budovy a sály s rokokovými nástěnnými malbami a původním mobiliářem v prvním patře. Další část zámku je využívána pro muzejní expozice Příroda Bruntálska a Řemeslo má zlaté dno.

Místnost s tapetami – Orientální salónek – se nachází v prvním patře zámku, při pohledu na hlavní vstup nalevo od středu budovy [obr. 4]. Velikost pokoje je 575 x 800 cm. Je průchozí, dveře jsou ve východní a v západní stěně, okno směřuje na jih. Pokoj je zařízen převážně anglickým nábytkem vyrobeným podle orientálních předloh, najdeme zde ale i originální japonskou lavici, čínský koberec a japonský i čínský porcelán.

Tapety jsou aplikovány na všech stěnách ve formě panelů ohraničených dřevěnými profilovanými lištami. Lišty jsou stejně jako další řezbářské dekorace na stěnách zlaceny. Nad dveřmi se nachází dvě supraporty v kartuších.

Tapety jsou namalovány na hedvábí, každý panel se skládá z několika vertikálních pruhů o šířce 70 cm. Největší souvislá část plynule přechází z východní na severní stěnu a je složena ze sedmi pruhů a úzké části u dveří [obr. 5]. V severozápadním rohu je situován krb a nad ním zrcadlo, tapetová výzdoba dále pokračuje na západní stěně panelem složeným z pěti pruhů plné velikosti doplněných úzkým proužkem u dveří [obr. 6]. V obou rozích vedle okna jsou tapety složené shodně ze tří pásů. Každá ze supraport [obr. 14 a 15] je tvořena širokým pásem uprostřed doplněným dvěma užšími na bocích.

Hedvábné pásy jsou k sobě sešity, motivy plynule přechází z jednoho na druhý. Hlavním námětem tapet jsou rozkvetlé stromy a keře vyrůstající ze skal. Na každém pásu najdeme obvykle jednu rostlinu. Na větvích sedí ptáci, okolo poletují motýli. Jedná se o častý a oblíbený námět čínských tapet. Na bruntálských tapetách nás zaujmou tři úseky – dvojice stromů a rostliny okolo jezírka na severní stěně a keř na západní stěně [obr. 11–13]. Tyto motivy se od ostatních odlišují tím, že se nejedná o typické pokroucené stromy spíše s menšími listy a květy, ale o motivy s většími plochami barvy a sytějšími odstíny. Proto zůstává otázkou, zda nebyly výrazněji upraveny během restaurování v 70. letech. O původní barevnosti ale není možné z černobílých fotografií nic zjistit. Nicméně restaurátorka¹⁰ uvádí ve zprávě poměrně podrobně všechny informace, zmiňuje také, že pro větší plochy retuší byl do temperové barvy přidáván žloutek. Při dalším průzkumu by bylo vhodné se na tuto skutečnost zaměřit a pokusit se zjistit, která místa byla retušována.

Téměř na všech částech tapet si můžeme všimnout, že ve spodní části je méně zvířecích a rostlinných motivů, a tam, kde není tapeta zakryta nábytkem, působí poněkud prázdně. Tato část mohla být ponechána bez důležitějších motivů právě z důvodů častého zakrytí nábytkem.

¹⁰ Marie Štěpánková-Moudrá

O čínských tapetách je také známo, že byly do evropských interiérů dodávány ve standardních rozměrech a teprve na místě byly přizpůsobovány velikosti místnosti. Mohlo tedy být předpokládáno, že nebude potřeba tak dlouhý pás a spodní prázdnější část bude odříznuta. U těchto tapet však došlo ke zmenšení spíše v horní části, můžeme si všimnout, že keře nejsou ukončeny.

Původ díla nelze potvrdit žádným písemným dokladem, s největší pravděpodobností se však jedná o dílo čínského původu. Ačkoli v průvodcovských textech zámku je uveden japonský původ, autora čínského původu zmiňuje i restaurátorská zpráva ze 70. let a toto tvrzení lze podložit i analogickými objekty. Velmi podobné jsou například tapety v Hellbrunnu (u Salzburgu) [obr. 19 a 20], datované do doby kolem roku 1670¹¹. Tyto tapety jsou sice na papírové podložce, přesto jsou motivy těm bruntálským velmi blízké.

Po barokní přestavbě zámku sloužil dnešní orientální salónek jako písárna, upraven byl na konci 19. století. Tapety byly tedy s největší pravděpodobností na stěny aplikovány v této době, pravděpodobně však budou starší, i vzhledem k dataci hellbrunnských tapet. Pro přesné určení by však bylo nutné porovnat je s více díly.

Jak již bylo zmíněno, tapety byly v 70. letech restaurovány, práce byla ukončena v roce 1977. Restaurátorka Marie Štěpánková-Moudrá ve své zprávě uvádí kromě čínského původu i dataci do 2. poloviny 18. století. Během jejího zákroku byly tapety sejmuty ze stěn a rozděleny na jednotlivé díly. Poškozená místa byla opravena, některé doplňky jsou dobře rozpoznatelné (východní stěna, spodní část vedle dveří)[obr. 10], jiné jsou velmi dobře barevně přizpůsobeny originálu [obr. 18] a jsou viditelné až při velmi detailním pohledu.

Místnost není nijak vytápěna, upravována není ani relativní vlhkost vzduchu, a proto jsou vnitřní podmínky závislé na venkovním počasí. Probíhající změny jsou pozvolné. Od restaurování v 70. letech došlo sice ke zvlnění několika částí tapet, jedná se ale především o rohy, kde bylo správné napnutí pravděpodobně dost komplikované.

Celkově se tapety nachází v dobrém stavu, a proto je možné říci, že takto pomalé změny klimatických podmínek nejsou nijak zásadně škodlivé. Podmínky jsou monitorovány a v den návštěvy (2. 12. 2011) byly zjištěny hodnoty 7,7°C a 56% relativní vlhkosti.

¹¹ <http://bda.at/text/136/1595/12581/2/galerie/>[4. 12. 2011]

Tapety jsou velice dobře chráněny před světlem, což je také pro zachování jejich stavu (zvláště s ohledem na hedvábnou podložku) klíčové. Okno je opatřeno vnitřními dřevěnými okenicemi, které jsou stále zavřené. Otvírají se pouze na krátkou chvíli při prohlídce, v případě nedostatku světla je dočasně rozsvíceno stropní světlo. Po většinu doby jsou však tapety ve tmě, zavřeny jsou také dveře, aby světlo nepronikalo z vedlejších místností.

Návštěvníci při prohlídce místností prochází pouze mezi dveřmi, zábrana znemožňuje vstup přímo k tapetám. Žádné poškození ze strany návštěvníků nebylo pozorováno.

Obr. 1 Výřez mapy s pohledem na zámek Bruntál

Obr. 2 Letecký pohled na zámek Bruntál Obr. 3 Hlavní průčelí zámku

Obr. 4 Levá část zámku, okno orientálního salónku je vlevo od vysokého smrku (se zavřenými okenicemi)

Obr. 5 Tapety na severní (vlevo) a východní stěně

Obr. 6 Tapety na západní (vlevo) a severní stěně

Obr. 7 Západní stěna

Obr. 8 Detail motivu s papoušky ze západní stěny

Obr. 9 Levá část tapet na východní stěně

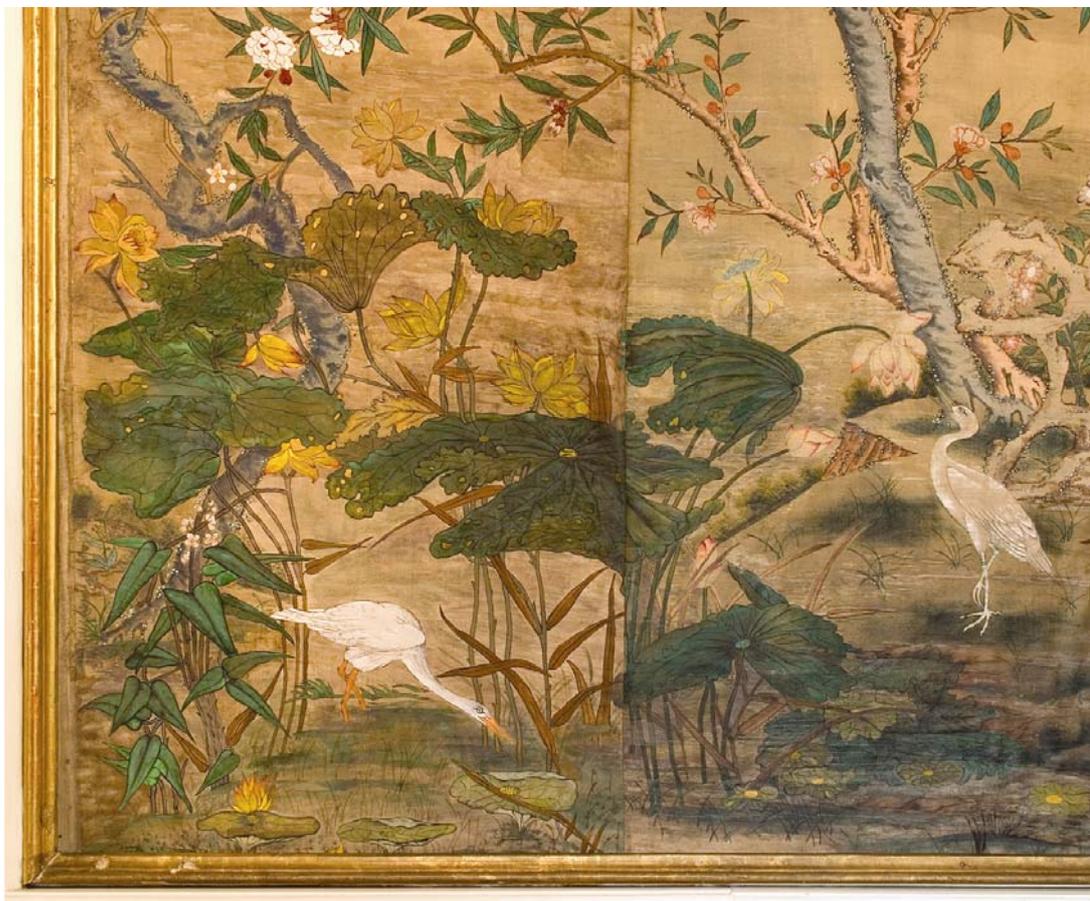
Obr. 10 Pravá část tapet na východní stěně

Obr. 11 Detail rostliny s velkými listy, západní stěna

Obr. 12 Detail stromů na severní stěně

Obr. 13 Motiv jezírka, severní stěna

Obr. 14 Supraporta na západní stěně

Obr. 15 Supraporta na východní stěně

Obr. 16 Část tapet vpravo od okna, jižní stěna

Obr. 17 Detail květin, jižní stěna

Obr. 18 Detail stylu malby, východní stěna, v pravé části jsou vidět doplňky z restaurování v 70. letech

Obr. 19 Papírové tapety na zámku Hellbrunn u Salzburgu, pravděpodobně kolem roku 1670

Obr. 20 Detail tapety z Hellbrunnu

Obr. 21 Detail tapety z Bruntálu

Seznam obrázků a jejich zdroje

Není-li uvedeno jinak, autorkou fotografií je Tereza Cikrytová.

Obr. 1 Výřez mapy s pohledem na zámek Bruntál,

<http://www.mapy.cz/#q=brunt%C3%A1l&x=17.465633&y=49.990402&z=16&l=15&d=muni_4508_0_1&c=23-31-14-30-28-29-27-h>, [27. 11. 2011]

Obr. 2 Letecký pohled na zámek Bruntál,

<<http://www.tourism.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=49834>>, [27. 11. 2011]

Obr. 3 Hlavní průčelí zámku

Obr. 4 Levá část zámku, okno orientálního salóňku je vlevo od vysokého smrku (se zavřenými okenicemi)

Obr. 5 Tapety na severní (vlevo) a východní stěně

Obr. 6 Tapety na západní (vlevo) a severní stěně

Obr. 7 Západní stěna

Obr. 8 Detail motivu s papoušky ze západní stěny

Obr. 9 Levá část tapet na východní stěně

Obr. 10 Pravá část tapet na východní stěně

Obr. 11 Detail rostliny s velkými listy, západní stěna

Obr. 12 Detail stromů na severní stěně

Obr. 13 Motiv jezírka, severní stěna

Obr. 14 Supraporta na západní stěně

Obr. 15 Supraporta na východní stěně

Obr. 16 Část tapet vpravo od okna, jižní stěna

Obr. 17 Detail květin, jižní stěna

Obr. 18 Detail stylu malby, východní stěna, v pravé části jsou vidět doplňky z restaurování v 70. letech

Obr. 19 Papírové tapety na zámku Hellbrunn u Salzburgu, pravděpodobně kolem roku 1670, <<http://bda.at/text/136/1581/12581/>>, [4. 12. 2011]

Obr. 20 Detail tapety z Hellbrunnu, <<http://bda.at/text/136/1581/12581/>>, [4. 12. 2011]

Obr. 21 Detail tapety z Bruntálu

Červený Dvůr

Popis, typ	zámek, kulturní památka
Okres	Český Krumlov
Majitel	Česká republika
Ředitel a primář	MUDr. Jiří Dvořáček
Využití	nepřístupný, psychiatrická léčebna
Kontakt	informace@cervenydvur.cz +420 380 739 131

Zámek Červený Dvůr byl vystavěn na samotě u obce Chvalšiny původně jako renesanční letohrádek Vilémem z Rožmberka. V roce 1672 iniciovala kněžna Marie Ernestina Eggenberková jeho barokní přestavbu. Dále byl několikrát upravován v průběhu 18. století, kdy postupně získal dnešní podobu. Tyto úpravy již prováděli Schwarzenberkové (Josef Adam a Jan Nepomuk), jeho tehdejší majitelé. Tento rod zámek vlastnil a využíval až do roku 1947, kdy byl znárodněn. V 60. letech 20. století byl určen k demolici, ale v roce 1966 přišla záchrana v podobě zřízení psychiatrické léčebny. V této době se zpustlý zámek nacházel v havarijním stavu. Psychiatrická léčebna se zaměřením na léčení závislostí funguje v objektu dodnes.

Jednopatrová zámecká budova je obdélného půdorysu se středním rizalitem a mansardovou střechou. V interiéru najdeme tři pozoruhodné sály se zachovanou výzdobou: Hlavní sál (zvaný též Prokyšův), vyzdoben v letech 1756–1757 malbami F.J. Prokyše, jídelna s grisaillovou výmalbou F. Flatha z roku 1780 a Ranní salon vyzdobený orientálními tapetami.

Ranní salon je situován v prvním patře hlavní budovy s okny směřujícími do parku [obr. 26]. Místnost je obdélného půdorysu s tapetami na délce stěn asi 1500 cm. Další část stěn místnosti je pokryta pouze jednobarevnou malbou.

Toto uspořádání pochází z roku 1972¹², kdy byly provedeny první restaurátorské, či spíše záchranné práce tapet. Do té doby byla místnost používána jako sklad obilí a tapety byly velice poškozeny, údajně se jejich strhané části nacházely i v parku. V této době restaurátoři Zoulová a Vyskočil tapety znovu aplikovali na stěny, chybějící místa doplnili ze strhaných částí a pozadí opatřili novou vrstvou barvy. Z původní podoby se tedy zachovala pouze malá část, přesto tento zásah není na první pohled patrný. Výrazněji jsou rozpoznatelné pouze zcela nově domalované části nad okny a dveřmi, které se dnes od originálu odlišují svojí barevností [obr. 31].

Vstup do místnosti je dvojími dveřmi v severozápadní stěně, mezi nimi se nachází dnes již nepoužívaný krb, v západním rohu jsou ještě malá zamčená dvířka pokrytá tapetovou výzdobou. Jedno okno směřuje na jihozápad, další čtyři jsou situována na jihovýchod. Všechna okna sahají až k podlaze a slouží také jako průchod na venkovní balkon. V pokoji jsou na stěnách umístěna tři velká zrcadla, jedno nad krbem a dvě mezi okny na jihovýchodní stěně.

Vybavení místnosti odpovídá jejím současnému využívání – v době návštěvy zde bylo improvizované divadelní jeviště (právě probíhal nácvik mikulášského představení), židle, a stojany pro malování kulis.

Tapety jsou dveřními a okenními otvory rozděleny na sedm částí, které jsou doplněny tapetovou výzdobou malého výklenku točitého schodiště v severním rohu místnosti. Podle informací z restaurátorské zprávy paní Náprstkové¹³ se jedná o celkovou plochu asi 80 m². Tapety jsou sestaveny z jednotlivých archů papíru, jejichž šířka se pohybuje okolo 114 cm, výška okolo 60 cm.

Tapety jsou lepeny přímo na stěnu opatřenou dalšími papírovými vrstvami, bez pomocných napínacích rámců. Ve spodní části je asi 80 cm vysoký sokl. Jedná se o barevný „škrobový papír“ doplněný malbou imitující dřevěné obložení. Nad ním jsou aplikovány orientální tapety, které jsou několik centimetrů pod stropem zakončeny modrou papírovou bordurou. Strop je zdoben iluzivními zlacenými štuky.

¹² Restaurátorská zpráva autorů E. Zoulové a J. Vyskočila, citováno podle informací v restaurátorské zprávě J. Náprstkové z roku 2005.

¹³ Jeden výtisk restaurátorské zprávy je uložen v léčebně Červený Dvůr.

Námětem tapet jsou rozkvetlé stromy a keře doplněné ptáky a motýly, nevyskytují se zde žádné figury. Rostliny vyrůstají z členitých skal. Barevnost pozadí pochází pravděpodobně ze 70. let, je světle modré, barvy zvířecích a rostlinných motivů jsou poměrně výrazné. Pro čínské malby byl typický velký respekt k předloze a vynikající nápodoba živých předloh. Na těchto tapetách rozeznáme některé druhy rostlin (pivoňky, sakury, růže) i ptáků (bažant, ledňáček...), přesto zde můžeme pozorovat jistou míru zjednodušení. Malba je provedena krycími barvami, pravděpodobně temperovými.

O původu tapet nejsou dostupné žádné podložené informace, interiér je datován do poslední třetiny 18. století.

Vzhledem k podmínkám, v jakých byly tapety uloženy, či spíš v jakých přeživaly (období využívání zámku státními statky), je stav, ve kterém se zachovaly překvapivě dobrý. Podle dochovaných zpráv byly tapety dvakrát restaurovány – v roce 1972 a 2005. Nyní je místnost, kde se nachází, pravidelně využívána, a proto jsou tapety namáhány výkyvy teploty i relativní vlhkosti. Pokoj je vytápěn ústředním topením a teplota je přizpůsobena potřebám uživatelů; je vyšší, než bývá doporučováno pro dlouhodobé uchování papírových objektů. Naopak relativní vlhkost lze předpokládat nižší, než by bylo ideální. Vedení léčebny nyní zvažuje nákup zvlhčovacího přístroje. Na tapetách ale nebyly pozorovány žádné větší defekty, pouze u některých částí dochází k postupnému uvolňování. Lze předpokládat, že pokud budou upraveny klimatické podmínky a bude prováděna pravidelná údržba, mohou tapety svému účelu sloužit ještě řadu let. Tapety jsou bohužel také vystaveny velkému množství denního světla, jež působí jako zdroj energie při degradaci papírové podložky i barevných vrstev.

Dalším problémem by mohlo být nebezpečí poškození ze strany pacientů. Podle slov ředitele¹⁴ ale zatím za dobu fungování léčebny ještě k takovému incidentu nedošlo a tapety (a kulturní prostředí Červeného Dvora vůbec) mají na pacienty příznivý terapeutický vliv.

¹⁴ MUDr. Jiří Dvořáček, ředitel a primář.

Obr. 22 Výřez z mapy s areálem zámku Červený Dvůr

Obr. 23 Letecký pohled na zámek a park Červený Dvůr s výhledem do krajiny

Obr. 24 Areál zámku

Obr. 25 Vstupní průčelí zámku

Obr. 26 Zahradní průčelí, označená okna patří Rannímu salonu

Obr. 27 Tapetová výzdoba, pohled jihozápadním směrem

Obr. 28 Tapety na jihozápadní stěně

Obr. 29 Severozápadní stěna, levá část

Obr. 30 Severozápadní stěna, levá část, pacienti léčebny při návštěvě mikulášského představení

Obr. 31 Domalovaná část výzdoby nade dveřmi, severozápadní stěna, vlevo

Obr. 32 Detail tapet, severozápadní stěna

Obr. 33 Detail tapet, severozápadní stěna

Obr. 34 Detail vyobrazení květiny, severozápadní stěna

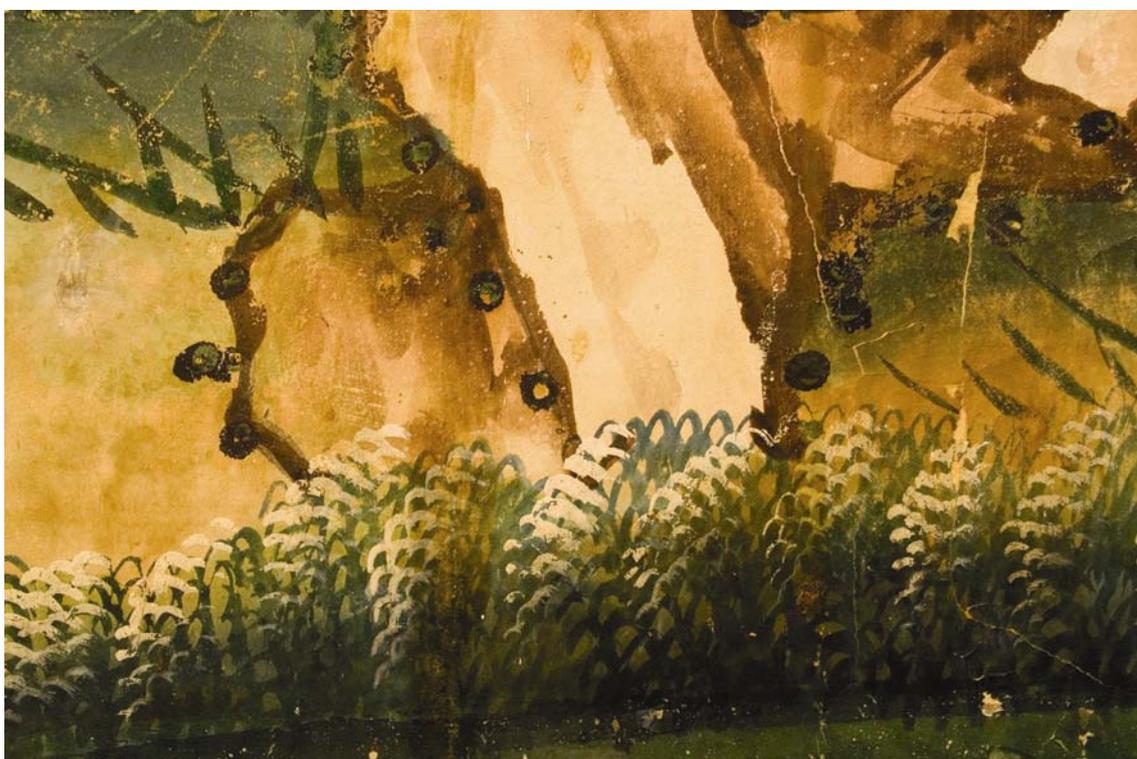
Obr. 35 Detail s květinami a motýly, severozápadní stěna

Obr. 36 Detail s ptáky, jihovýchodní stěna

Obr. 37 Detail s ptáky, severozápadní stěna, pod ocasem bažanta je pant skrytých dveří

Obr. 38 Detail malby skal a trávy, jihozápadní stěna

Seznam obrázků a jejich zdroje

Není-li uvedeno jinak, autorkou fotografií je Tereza Cikrytová.

Obr. 22 Výřez z mapy s areálem zámku Červený Dvůr,

<<http://www.mapy.cz/#x=14.231934&y=48.846063&z=15&l=15&c=23-31-14-30-28-29-27-h>>, [27. 11. 2011]

Obr. 23 Letecký pohled na zámek a park Červený Dvůr s výhledem do krajiny,

<http://cervenydvur.cz/?page_id=9>, [27. 11. 2011]

Obr. 24 Areál zámku, <http://cervenydvur.cz/?page_id=9>, [27. 11. 2011]

Obr. 25 Vstupní průčelí zámku

Obr. 26 Zahradní průčelí, označená okna patří Rannímu salonu

Obr. 27 Tapetová výzdoba, pohled jihozápadním směrem, foto poskytl pan Jiří Dvořáček

Obr. 28 Tapety na jihozápadní stěně, foto poskytla paní Jana Náprstková

Obr. 29 Severozápadní stěna, levá část, foto poskytla paní Jana Náprstková

Obr. 30 Severozápadní stěna, levá část, pacienti léčebny při nácvičku mikulášského představení

Obr. 31 Domalovaná část výzdoby nade dveřmi, severozápadní stěna, vlevo

Obr. 32 Detail tapet, severozápadní stěna, foto poskytl pan Jiří Dvořáček

Obr. 33 Detail tapet, severozápadní stěna, foto poskytl pan Jiří Dvořáček

Obr. 34 Detail vyobrazení květiny, severozápadní stěna

Obr. 35 Detail s květinami a motýly, severozápadní stěna

Obr. 36 Detail s ptáky, jihovýchodní stěna

Obr. 37 Detail s ptáky, severozápadní stěna, pod ocasem bažanta je pant skrytých dveří

Obr. 38 Detail malby skal a trávy, jihozápadní stěna

Čimelice

Popis, typ	zámek, kulturní památka
Okres	Písek
Majitel	Karel Schwarzenberg
Využití	nepřístupný, nevyužíván
Kontakt	Infocentrum Písek: +420 387 999 999

Budova zámku v Čimelicích pochází z let 1728–30, kdy místní panství vlastnili Bissingenové. Autorem návrhu je architekt A. Canevalle. Během 18. století byl objekt dále upravován, změnili se také vlastníci – zámek přešel do rukou Vratislavů z Mitrovic. Od roku 1840 patřil zámek Schwarzenbergům, po zestátnění byl v roce 1993 v restituci navrácen Karlu Schwarzenbergovi, kterému patří dodnes. Po etapě využití objektu jako školy (1951–82 Střední průmyslová škola filmová) je dnes zámek prázdný a nevyužíván.

Zámek je trojkřídlá patrová budova s mansardovou střechou. V interiéru stojí za pozornost hlavní sál s figurálními nástěnnými malbami, místnost s tapetami s loveckými výjevy a dvě místnosti s orientálními tapetami. Za povšimnutí jistě stojí i rozlehlý park obklopující budovu zámku.

Obě místnosti vyzdobené orientálními tapetami spolu sousedí, nachází se v prvním patře jižního křídla [obr. 40 a 41]. Menší místnost je přístupná dveřmi v severovýchodní stěně z chodby, dveře v severozápadní stěně vedou do dalších místností. Naproti nim je průchod do druhé místnosti s tapetami. Dvě okna vedoucí na jihozápad nabízí pohled do zámeckého parku. Rozměry této místnosti jsou 567 x 505 mm.

Druhý pokoj, přístupný dveřmi v severozápadní stěně, je větší, s rozměry 503 x 830 cm. Dveře nalevo od vstupu vedou do malé koupelny, další dveře v téže stěně směřující do vedlejší místnosti jsou zamčeny. Poslední malé dveře, pokryté tapetovou výzdobou, jsou umístěny v jižním rohu pokoje a umožňují průchod do kruhové místnosti v boční věži. Dvě okna směřují na jihozápad, do parku, jedno je umístěno v jihovýchodní stěně a poskytuje pohled na příjezdovou cestu.

V místnostech se v současné době nachází pouze kamna a několik kusů nábytku, který však není možné označit za historický.

Tapety jsou aplikovány souvisle na všech stěnách obou místností, jejich celková délka je více než 28 m. Jsou složeny z jednotlivých dílů jemného papíru, základní šířka těchto archů byla pravděpodobně okolo 110 cm, výška 65 cm. Šířka byla upravována podle konkrétních rozměrů stěn. Byly nalepeny na omítku s jednou či více vrstvami papírové makulatury, jejíž části jsou viditelné v poškozených místech.

Spodní okraj tapet je skryt za lištou bílého dřevěného soklu vysokého asi 110 cm. U stropu jsou tapety ukončeny pod fabionem bílou dřevěnou profilovanou lištou. Stropy jsou zdobeny zlacenými štuky.

Tapety jsou malovány krycími barvami, pravděpodobně temperovými, v sytých odstínech. Motivem jsou rozkvetlé stromy a keře vyrůstající ze skal, doplněné ptáky, motýly a v tomto případě i figurami. Lidské postavy jsou vzhledem k rostlinám a zvířatům (s výjimkou koně) výrazně zmenšeny, proto tento typ někdy bývá označován jako „liliputi“. Podobné náměty najdeme na tapetách v Čínském kabinetu v Lednici. Rostliny jsou zobrazeny přes celou výšku tapet, a rozdělují je tak do vertikálních pásů. Ve spodní části každého takového pásu se nachází skupina postav, většinou muž a žena s několika dětmi. Jsou zachyceni v různých situacích, při odpočinku [obr. 49, 50, 74 a 77], práci [obr. 73] či na lovu [obr. 69]. Pozice figur i oblečení se často opakují, jedná se spíše o stylizovaná vyobrazení než portréty skutečných osob. Tomu odpovídají také schematizované tváře a nepříliš dobře provedené malby rukou. Tento fakt staví vyobrazení lidských postav do kontrastu se zpodobením rostlin a ptáků, kde můžeme často rozeznat konkrétní druhy [obr. 72]. Vzhledem k velkému rozsahu tapet v Čimelicích zde není prostor pro jejich podrobný ikonografický popis, který by také bylo vhodné provést ve spolupráci se sinologem a kunsthistorikem.

Pozadí tapet je jednobarevné, světle modro-zelené. Plochy s odlišným odstínem barevnosti nasvědčují, že v minulosti byly provedeny úpravy tapet a částečnými přemalbami pozadí.

V současné době není zámek využíván ani vytápěn. Stejně jako ve většině ostatních objektů tedy dochází i zde ke změnám klimatických podmínek v souvislosti se změnami venkovního počasí. Změny jsou postupné a plynulé, přesto nejsou pro papírové objekty vhodné. Velkým problémem tapet na zámku Čimelice je nijak neomezený přístup denního světla z oken směřujících na jihovýchod a jihozápad. Světlo, a zvláště jeho ultrafialová složka, je významným zdrojem energie, která urychluje degradační procesy jak papírové podložky, tak použitých pigmentů či barviv a pojiv. Tento problém by ale bylo možné alespoň provizorně vyřešit zastíněním oken, či použitím záclon, které pohlcují ultrafialové záření. Vzhledem k tomu, že zámek není návštěvnicky využíván, mohlo by být zvaženo i úplné zatemnění.

V důsledku těchto klimatických podmínek a také vzhledem ke stáří tapet na nich můžeme pozorovat řadu větších i drobnějších poškození. Nejčastější jsou trhliny v papírové podložce a její odlepení od stěny. Někdy je uvolněna pouze vrchní vrstva, jindy došlo i k poškození makulatury či dokonce vrstvy omítky. Největší defekty se nachází na severozápadní stěně menší místnosti [obr. 43]. Podle slov správce byla v době, kdy zámek sloužil filmové škole, u této stěny umístěna kamna. V důsledku přesušení papíru a omítky vlivem horkého vzduchu došlo k tomuto poškození. V minulosti bylo provizorně opraveno hřebíky, jak je možné vidět na detailním snímku [obr. 54]. Ani tato oprava již dnes není funkční.

Bylo by vhodné provést restaurování těchto tapet nebo alespoň provést opatření nutná k jejich zajištění a předcházející dalšímu poškození.

Obr. 39 Mapa se zámek Čimelice

Obr. 40 Hlavní průčelí zámku, označené okno vede do větší místnosti s orientálními tapetami

Obr. 41 Boční pohled na zámek, označená okna vedou do místností s orientálními tapetami

Obr. 42 Severní kout menší místnosti s tapetami

Obr. 43 Severozápadní stěna s tapetami, poškození je způsobeno topením, které bylo u stěny dříve umístěno

Obr. 44 Jihozápadní stěna v menší místnosti, dveře vlevo vedou do větší místnosti s tapetami

Obr. 45 Východní kout menší místnosti, vpravo průhled do druhé místnosti s tapetami, vlevo vstup z chodby

Obr. 46 Severovýchodní stěna s dveřmi vedoucími na chodbu

Obr. 47 Detail motivů severovýchodní stěny, ve spodní části zásahy po instalování elektrických rozvodů

Obr. 48 Detail motivů a poškození tapet na severozápadní stěně

Obr. 49 Figurální motiv části tapet mezi okny, zajímavostí je, že sedící postava je žena, obsluhuje muž (na většině ostatních výjevů jsou role obráceny)

Obr. 50 Figurální scéna, jihovýchodní stěna, vpravo ode dveří

Obr. 51 Figurální scéna, jihovýchodní stěna, vlevo ode dveří

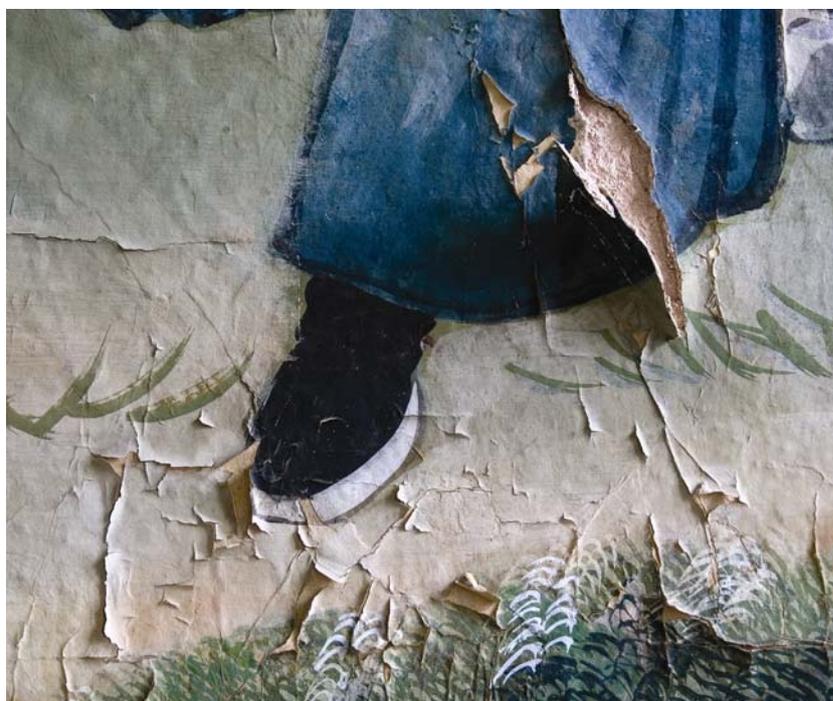
Obr. 52 Detail vyobrazení bažanta, jihovýchodní stěna

Obr. 53 Detail vyobrazení na severovýchodní stěně, narušení tapety hmoždinkami

Obr. 54 Detail oprav na severozápadní stěně – uvolněné části tapety byly připevněny hřebíky, trhliny přelepeny papírovými záplatami

Obr. 55 Poškození tapety na jihovýchodní stěně, uvolnění papíru i s částí omítky, odlupování papíru v drobných šupinách

Obr. 56 Detail způsobu malby skal a trávy

Obr. 57 Detail chlapce na jihovýchodní stěně, levá ruka je neproporční a perspektivně nesprávně zobrazena

Obr. 58 Pohled do západního kouta větší místnosti s tapetovou výzdobou

Obr. 59 Severní kout větší místnosti, vlevo průhled do první, menší místnosti, vpravo dveře do koupelny

Obr. 60 Severovýchodní stěna, levá část, dveře vedoucí do koupelny

Obr. 61 Severovýchodní stěna, pravá část, dveře vedoucí do sousední místnosti

Obr. 62 Východní kout s dveřmi do sousední místnosti

Obr. 63 Jižní kout se skrytými dveřmi vedoucími do kruhové místnosti ve věži

Obr. 64 Skupina postav, jihozápadní stěna

Obr. 65 Motivy tapet na severozápadní stěně, vlevo ode dveří

Obr. 66 Motiv chlapce na zdi za kamny

Obr. 67 Dvojice postav na severovýchodní stěně, zcela vlevo

Obr. 68 Detail postav, severovýchodní stěna

Obr. 69 Postavy na severovýchodní stěně s koněm a pávy, v pravém horním rohu přemalované pozadí

Obr. 70 Motivy tapet na severovýchodní stěně, zcela vpravo

Obr. 71 Muž pod rozkvetlým keřem, severovýchodní stěna

Obr. 72 Vyobrazení bažanta na jihovýchodní stěně, vlevo od okna

Obr. 73 Skupina figur na jihovýchodní stěně, vlevo od okna

Obr. 74 Sedící muž na chlapci, jihovýchodní stěna, vpravo od okna

Obr. 75 Figurální výjev v jižním koutě místnosti

Obr. 76 Dvojice postav na jihozápadní stěně, přerušení motivu je způsobeno okrajem skrytých dveří

Obr. 77 Motiv se sedícím mužem, jihozápadní stěna, podobné výjevy viz obr. 50 a 74

Obr. 78 Bojující chlapi, jihozápadní stěna, mezi okny

Obr. 79 Detail květin, jihovýchodní stěna

Obr. 80 Detail květin na skrytých dveřích v jihozápadní stěně, menší květina vpravo je vystřížena a nalepena na tapetu

Obr. 81 Detail květin, jihovýchodní stěna, v pozadí je rozpoznatelná přemalba

Seznam obrázků a jejich zdroje

Není-li uvedeno jinak, autorkou fotografií je Tereza Cikrytová.

Obr. 39 Mapa se zámekem Čimelice,

<<http://www.mapy.cz/#x=14.067062&y=49.467177&z=16&l=15&c=23-31-14-30-28-29-27-h>>, [27. 11. 2011]

Obr. 40 Hlavní průčelí zámku, označené okno vede do větší místnosti s orientálními tapetami

Obr. 41 Boční pohled na zámek, označená okna vedou do místností s orientálními tapetami

Obr. 42 Severní kout menší místnosti s tapetami

Obr. 43 Severozápadní stěna s tapetami, poškození je způsobeno topením, které bylo u stěny dříve umístěno

Obr. 44 Jihozápadní stěna v menší místnosti, dveře vlevo vedou do větší místnosti s tapetami

Obr. 45 Východní kout menší místnosti, vpravo průhled do druhé místnosti s tapetami, vlevo vstup z chodby

Obr. 46 Severovýchodní stěna s dveřmi vedoucími na chodbu

Obr. 47 Detail motivů severovýchodní stěny, ve spodní části zásahy po instalování elektrických rozvodů

Obr. 48 Detail motivů a poškození tapet na severozápadní stěně

Obr. 49 Figurální motiv části tapet mezi okny, zajímavostí je, že sedící postava je žena, obsluhuje muž (na většině ostatních výjevů jsou role obráceny)

Obr. 50 Figurální scéna, jihovýchodní stěna, vpravo ode dveří

Obr. 51 Figurální scéna, jihovýchodní stěna, vlevo ode dveří

Obr. 52 Detail vyobrazení bažanta, jihovýchodní stěna

Obr. 53 Detail vyobrazení na severovýchodní stěně, narušení tapety hmoždinkami

Obr. 54 Detail oprav na severozápadní stěně – uvolněné části tapety byly připevněny hřebíky, trhliny přelepeny papírovými záplatami

Obr. 55 Poškození tapety na jihovýchodní stěně, uvolnění papíru i s částí omítky, odlupování papíru v drobných šupinách

Obr. 56 Detail způsobu malby skal a trávy

Obr. 57 Detail chlapce na jihovýchodní stěně, levá ruka je neproporční a perspektivně nesprávně zobrazena

Obr. 58 Pohled do západního kouta větší místnosti s tapetovou výzdobou

Obr. 59 Severní kout větší místnosti, vlevo průhled do první, menší místnosti, vpravo dveře do koupelny

Obr. 60 Severovýchodní stěna, levá část, dveře vedoucí do koupelny

Obr. 61 Severovýchodní stěna, pravá část, dveře vedoucí do sousední místnosti

Obr. 62 Východní kout s dveřmi do sousední místnosti

- Obr. 63** Jižní kout se skrytými dveřmi vedoucími do kruhové místnosti ve věži
- Obr. 64** Skupina postav, jihozápadní stěna
- Obr. 65** Motivy tapet na severozápadní stěně, vlevo ode deří
- Obr. 66** Motiv chlapce na zdi za kamny
- Obr. 67** Dvojice postav na severovýchodní stěně, zcela vlevo
- Obr. 68** Detail postav, severovýchodní stěna
- Obr. 69** Postavy na severovýchodní stěně s koněm a pávy, v pravém horním rohu přemalované pozadí
- Obr. 70** Motivy tapet na severovýchodní stěně, zcela vpravo
- Obr. 71** Muž pod rozkvetlým keřem, severovýchodní stěna
- Obr. 72** Vyobrazení bažanta na jihovýchodní stěně, vlevo od okna
- Obr. 73** Skupina figur na jihovýchodní stěně, vlevo od okna
- Obr. 74** Sedící muž na chlapci, jihovýchodní stěna, vpravo od okna
- Obr. 75** Figurální výjev v jižním koutě místnosti
- Obr. 76** Dvojice postav na jihozápadní stěně, přerušení motivu je způsobeno okrajem skrytých dveří
- Obr. 77** Motiv se sedícím mužem, jihozápadní stěna, podobné výjevy viz obr. 50 a 74
- Obr. 78** Bojující chlapci, jihozápadní stěna, mezi okny
- Obr. 79** Detail květin, jihovýchodní stěna
- Obr. 80** Detail květin na skrytých dveřích v jihozápadní stěně, menší květina vpravo je vystřižena a nalepena na tapetu
- Obr. 81** Detail květin, jihovýchodní stěna, v pozadí je rozpoznatelná přemalba

Hořovice

Popis, typ	zámek, Národní kulturní památka
Okres	Beroun
Majitel	Česká republika
Správce	Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště středních Čech
Kastelán	Bc. Libor Knížek
Využití	přístupný, expozice zámeckých interiérů
Kontakt	knizek@stc.npu.cz +420 311 512 479

Ve městě Hořovice najdeme zámky dokonce dva. Starší, který vznikl postupnou přestavbou středověké tvrze ze 13. století, je dnes nazýván Starý zámek a je veřejnosti nepřístupný. V jeho blízkosti nechali v letech 1680–1709 Vrbnové vybudovat tzv. Nový zámek. Ještě v první polovině 18. století byla přistavěna další dvě křídla a od té doby již půdorys nebyl měněn. V polovině 19. století Vrbnové prodali zámek Friedrichu Wilhelmovi, knížeti z Hanau. V držení jeho potomků zůstal až do roku 1945, kdy byl zestátněn. Za knížat Hanavských byly rokokově zpraveny interiéry.

Zámecká budova stojí na půdorysu písmene H. Hlavnímu průčelí, obrácenému k městu, dominuje mírně předstupující rizalit s pavilónovou nástavbou a kupolí. V zahradním průčelí se nachází mohutnější rizalit s kupolí vyzdobenou rokokovou freskou.

Modrý salon, jehož stěny jsou vyzdobeny tapetami se šablonovou malbou, inspirovanou Orientem, se nachází v prvním patře jižního křídla zámku. Salon je předpokojem hostinské ložnice, v níž se také zachovaly originální papírové tapety. Do místnosti o velikosti 400 x 820 cm vedou troje dveře. Dvoje jsou v severozápadní stěně, do zmiňované ložnice vedou dveře v jihovýchodní stěně. Jediné okno směřuje na jihozápad, stejným směrem jako hlavní průčelí.

Místnost je vybavena původním zachovaným nábytkem v orientalizujícím stylu. Na čalounění křesel a pohovky se objevuje podobný motiv jako na tapetách. Na stěnách je pověšeno několik obrazů.

Tapety nejsou nalepeny na stěny v celé ploše, jedná se o oddělené panely umístěné na světle modrém pozadí. Jsou ohraničeny dřevěnou zlacenou lištou. Ta je použita i na horním okraji bílého dřevěného soklu a pod římsou u stropu.

Tapety byly zhotoveny technikou šablonové malby na papíru, podle restaurátorské zprávy¹⁵ je malba provedena klihovou technikou. Papírové tapety jsou na stěnu aplikovány s několika vrstvami makulatury. Pozadí je lomená bílá, motivy jsou provedeny tmavší modrou barvou a bílé stíny byly ručně domalovány.

Námětem jsou květiny a bájná zvířata, motiv se pravidelně opakuje.

Tapety pravděpodobně pochází z poslední úpravy interiérů v prvních desetiletích 20. století, objednavatelem byl Heinrich von Schaumburg-Hanau. Jsou tedy nejmladší ze zkoumaných objektů, odlišují se také tím, že jsou orientálními motivy pouze velice volně inspirovány. Jedná se o evropskou práci, autor není znám. Do této práce byly zahrnuty spíše pro doplnění a jako příklad pozdějšího se vypořádání s vlivem orientálních vzorů na evropské umění.

V pokoji se nachází historická kamna a ústřední topení, dnes ale vytápěn není. Ke změnám klimatických podmínek dochází v závislosti na venkovním počasí. Před účinky světla jsou tapety chráněny záclonou, která odstiňuje také ultrafialové záření.

Tapety byly restaurovány v roce 2005 restaurátorem Zemanem z Prahy.¹⁶

¹⁵ Zpráva k restaurování v roce 2005, provedl Lubomír Zeman.

¹⁶ Restaurátorská zpráva je přístupna na zámku Hořovice.

Obr. 82 Mapa se zámekem v Hořovicích

Obr. 83 Hlavní vchod do zámku, označené okno vede do místnosti s orientálními tapetami

Obr. 84 Modrý salonek hostinského apartmá, pohled do severního koutu místnosti

Obr. 85 Východní kout místnosti

Obr. 86 Jižní kout a dveře do hostinského pokoje

Obr. 87 Západní kout

Obr. 88 Detail vzoru tapet, šipky označují hranici mezi původní částí (vlevo) a novým doplňkem (vpravo)

Seznam obrázků a jejich zdroje

Není-li uvedeno jinak, autorkou fotografií je Tereza Cikrytová.

Obr. 82 Mapa se zámekem v Hořovicích,

<<http://www.mapy.cz/#x=13.908369&y=49.837851&z=16&l=15&c=23-31-14-30-28-29-27-h>>, [27. 11. 2011]

Obr. 83 Hlavní vchod do zámku, označené okno vede do místnosti s orientálními tapetami

Obr. 84 Modrý salonek hostinského apartmá, pohled do severního koutu místnosti

Obr. 85 Východní kout místnosti

Obr. 86 Jižní kout a dveře do hostinského pokoje

Obr. 87 Západní kout

Obr. 88 Detail vzoru tapet, šipky označují hranici mezi původní částí (vlevo) a novým doplňkem (vpravo)

Jaroměřice nad Rokytnou

Popis, typ	zámek, Národní kulturní památka
Okres	Třebíč
Majitel	Česká republika
Správce	Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Telči
Kastelán	Ing. Radim Petr
Využití	přístupný, expozice zámeckých interiérů
Kontakt	jaromerice@telc.npu.cz +420 568 440 237

V Jaroměřicích nad Rokytnou najdeme jeden z největších zámeckých komplexů v Evropě, jehož významnou součástí tvoří také kostel sv. Markéty. Zámek vznikl postupně na místě původní tvrze, jež byla postavena Lichtenburky ve 14. století. Po renesanční přestavbě (2. polovina 16. století) získal svoji dnešní barokní podobu v letech 1700– 1737. V té době byl zámek v majetku rodu Questenberků, kteří jej získali po bitvě na Bílé Hoře. Přestavba probíhala podle plánů architekta J. Prandtauera. Po smrti nejvýznamnějšího vlastníka Jana Adama z Questenberka se majitelé často střídali a v roce 1945 převzal zámek stát.

Hlavní budova zámku je rovnoběžná s řekou Rokytnou, dvě křídla vybíhající směrem k náměstí ohraničují čestný dvůr. Obě boční křídla pokračují i do zámeckého parku a stavba je tedy na půdorysu ve tvaru písmene H. Kostel sv. Markéty tvoří se zámkem jeden celek, navazuje na hlavní zámecké křídlo na západě.

Čínský salon, nebo-li také Kabinet hraběte vznikl kolem třetiny 18. století na objednávku Jana Adama z Questenberka. Jedná se o nevelkou místnost v prvním patře zahradního křídla [obr. 91]. Unikátní podlaha tohoto salonu je zdobena intarzií ze 32 druhů vzácných dřev. Nábytek v místnosti je původní, pravděpodobně byl vyroben v Evropě v orientalizujícím stylu. Strop a okenní špalety jsou vyzdobeny páskovými zlacenými štuky.

Do místnosti vedou dvojce dveře, dnes jsou používány pouze ty v jižní stěně. Dvě okna jsou situována na východ. V obou vnitřních rozích (jiho-západní a severo-západní) jsou umístěny skříně se zrcadly. Nábytek je zdoben bohatými zlacenými řezbami, což spolu s tapetami dává místnosti velice luxusní vzhled.

Tapetová výzdoba pokoje je tvořena pěti samostatnými panely. Dva jsou umístěny zrcadlově vedle obou dveří (jižní a severní stěna), šířka každého je 150 cm [obr. 93]. Největší panel, o šíři 400 cm, se nachází na západní stěně [obr. 94 a 95]. Všechny tyto panely jsou rozděleny dřevěnými zlacenými lištami do užších pruhů o šíři přibližně 70 cm. Další dva úzké pásy tapet (každý 28 cm) vyplňují prostor vedle oken na východní stěně.

Panely jsou tvořeny napnutým plátnem (pravděpodobně na dřevěném rámech), které je opatřeno vrstvou podkladu (pravděpodobně kliho-křídového) a malovanými kartušemi. Na takto připravené plátno jsou nalepeny vystřižené papírové motivy. Jednobarevné pozadí bylo namalováno až po nalepení výstřižků, což dokládají místa bez této barevné vrstvy tam, kde se motivy odlepily. Malované rámy však byly vytvořeny předem, na obrázcích [obr. 98 a 99] jsou vidět malované stíny i pod odlepenými aplikacemi. Malba je doplněna zlacením.

V malovaných kartuších jsou umístěny především figurální motivy doplněné stromy, okolo se v symetrických skupinách nachází květiny. Po provedení celé výzdoby bylo zvykem povrch tapet nalakovat, obvykle šelakem. Tento postup lze předpokládat i zde (rozbory nebyly provedeny), zvláště vzhledem k lesklému povrchu a současné barevnosti tapet. Převládající odstíny zelené, okrové a hnědé by mohly být ovlivněny právě zažloutlou vrstvou laku. Při bližším pohledu je možné pozorovat náznaky původních pestřejších barev.

O původu tapet nebyly prozatím zjištěny žádné bližší informace. Mohla by ale existovat souvislost s podobnými tapetami na zámku Milotice (viz dále).

Zámek není vytápěn a proto v něm dochází k přirozeným výkyvům teploty a vlhkosti vzduchu způsobeným změnami počasí. Změny jsou postupné, zpomalované silným zdivem a zastíněním oken. Ta jsou opatřena ochrannou fólií nepropouštějící UV světlo a textilní clonou, která odstiňuje přímé sluneční záření.

V místnosti je umístěn měřič teploty a relativní vlhkosti vzduchu; v den návštěvy (8. 11. 2011) byly zaznamenány hodnoty 8°C a 68% relativní vlhkosti.

Již při prvním pohledu na tapety zaujme velký počet světlejších míst v malbě, tedy míst, kde se původně nacházely papírové aplikace. Odhadem mohlo dojít ke ztrátě až dvou třetin papírových výstřižků. Odlepené výstřižky jsou uchovány v papírové krabici v depozitáři zámku, není jisté, zda jsou některé (a kolik) ztraceny zcela. Po válce se však kabinet nacházel v dezolátním stavu, například jednotlivé části podlahy byly složeny „na jedné velké hromadě“. Některé papírové motivy jsou uvolněny od podkladu a bylo by vhodné jejich zajištění. Nejlépe zachovaný je druhý pruh zprava na západní stěně.

Stav malby na pozadí je poměrně dobrý. Ačkoli se jedná o silnější vrstvu barvy, která je popraskána, nikde nedošlo k výraznějším ztrátám barevné vrstvy.

Vzhledem k velice cenné intarzované podlaze není návštěvníkům do pokoje umožněn přístup, je možné pouze nahlédnout otevřenými dveřmi v jižní stěně. Vnitřní klima tedy není vystavováno náhlým výkyvům teploty a vlhkosti, které by mohly být způsobeny větším počtem osob v malém prostoru.

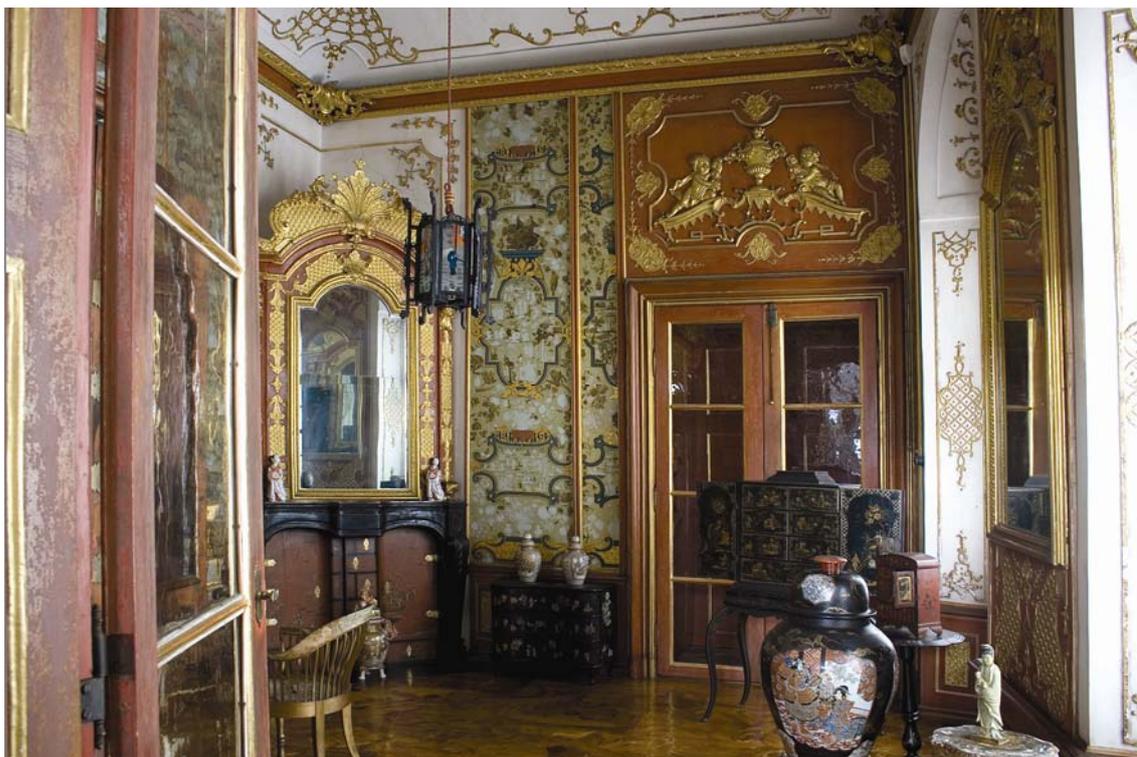
Obr. 89 Mapa se zámekem v Jaroměřicích

Obr. 90 Letecký pohled na zámecký areál s kostelem svaté Markěty

Obr. 91 Pohled ze zahradního průčelí, označená okna vedou do Kabinetu hraběte

Obr. 92 Pohled do hraběcího kabinetu ze vstupních dveří v jižní stěně

Obr. 93 Část tapet na jižní stěně

Obr. 94 Tapety na západní stěně, levá část

Obr. 95 Tapety na západní stěně, pravá část

Obr. 96 Detail dobře zachovaného úseku tapet na západní stěně

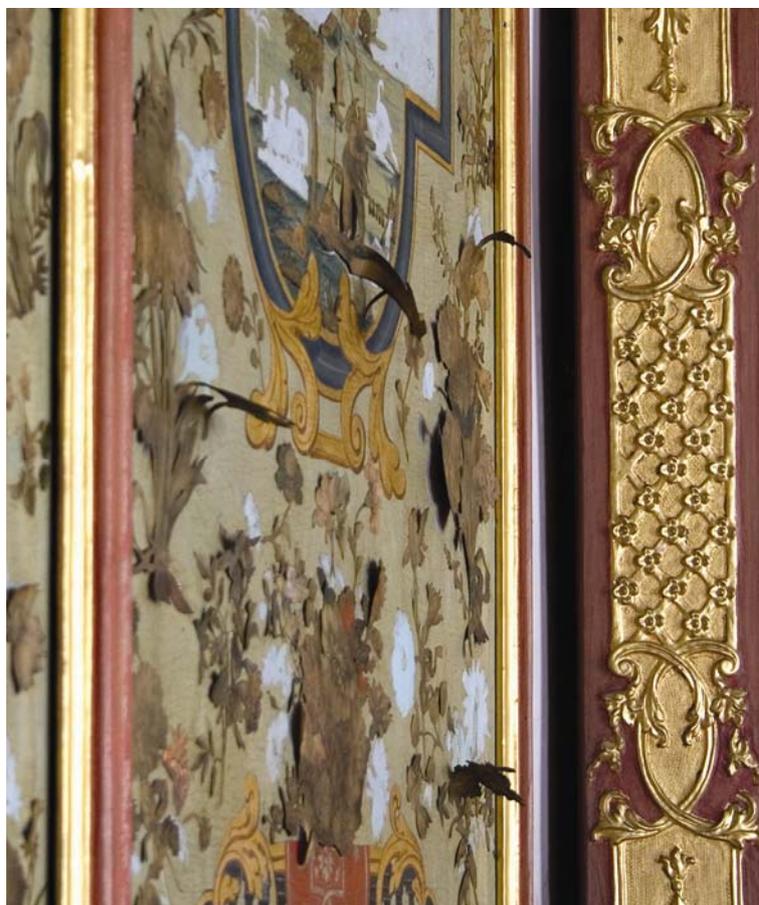
Obr. 97 Detail tapet, západní stěna vpravo dole, asi polovina výstřižků je odlepena

Obr. 98 Detail tapet na severní stěně, kde se nezachovaly téměř žádné papírové aplikace

Obr. 99 Detail papírových květin, západní stěna, na květech je možné pod vrstvou zažloutlého laku rozeznat zbytky původní barevnosti, vlevo v místě odlepené aplikace vidíme stín kartuše malovaný před nalepením květin

Obr. 100 Boční pohled na západní stěnu, uvolněné papírové aplikace

Seznam obrázků a jejich zdroje

Není-li uvedeno jinak, autorkou fotografií je Tereza Cikrytová.

Obr. 89 Mapa se zámekem v Jaroměřicích,

<<http://www.mapy.cz/#x=15.891698&y=49.093480&z=16&l=15&c=23-31-14-30-28-29-27-h>>, [27. 11. 2011]

Obr. 90 Letecký pohled na zámecký areál s kostelem svaté Markéty,

<<http://rezervace.npu.cz/komercni-pronajmy/kraj-vysocina/>>, [27. 11. 2011]

Obr. 91 Pohled ze zahradního průčelí, označená okna vedou do Kabinetu hraběte

Obr. 92 Pohled do hraběcího kabinetu ze vstupních dveří v jižní stěně

Obr. 93 Část tapet na jižní stěně

Obr. 94 Tapety na západní stěně, levá část

Obr. 95 Tapety na západní stěně, pravá část

Obr. 96 Detail dobře zachovaného úseku tapet na západní stěně

Obr. 97 Detail tapet, západní stěna vpravo dole, asi polovina výstřižků je odlepena

Obr. 98 Detail tapet na severní stěně, kde se nezachovaly téměř žádné papírové aplikace

Obr. 99 Detail papírových květin, západní stěna, na květech je možné pod vrstvou zažloutlého laku rozeznat zbytky původní barevnosti, vlevo v místě odlepené aplikace vidíme stín kartuše malovaný před nalepením květin

Obr. 100 Boční pohled na západní stěnu, uvolněné papírové aplikace

Lednice

Popis, typ	zámek, Národní kulturní památka, UNESCO
Okres	Břeclav
Majitel	Česká republika
Správce	Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Brně
Kastelán	Ivana Holásková
Využití	přístupný, expozice zámeckých interiérů
Kontakt	lednice@brno.npu.cz +420 519 340 128

Zámek v Lednici je významnou součástí Lednicko-valtického areálu, památky zapsané do seznamu Světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Původní tvrz, která byla v držení Lichtensteinů, byla v 16. století přestavěna na renesanční zámek. Jan Adam nechal na konci 17. století zámek přestavět v barokním stylu, autory projektu byli postupně D. Martinelli a J. B. Fischer z Erlachu. Dnešní vzhled získala budova zámku až novogotickou přestavbou ve stylu tudorovské gotiky z let 1846–58. Tu inicioval kníže Alois II. Lichtenstein a provedl ji architekt Jiří Wingelmüller. Provedeny byly především úpravy fasád a dostavby mnoha ozdobných prvků: balkonů, arkýřů, vikýřů, věžiček, kružeb oken atd.

Rozsáhlá budova má osm křídel okolo čtyř nádvoří. V interiéru zaujmou především samonosné točité schody, reliéf stromu života ze slonové kosti či dřevěná výzdoba s ukázkami vynikající řezbářské práce.

Na zámku Lednice najdeme orientální papírové tapety ve dvou místnostech, oproti tapetám v Čimelicích se jedná o tapety s rozdílnými motivy. Zároveň patří do inventáře zámku panely s čínskými malbami, které tvořily původně stěny altánu.

Čínský kabinet

Menší z obou místností (235 x 495 cm), Čínský kabinet, se nachází v přízemí zámku s oknem směrem do zahradního průčelí [obr. 104]. Místnost je průchozí, s dveřmi v jihozápadní a protější, severozápadní, stěně. Jediné okno směřuje na severovýchod a nabízí přímý výhled na lednický Minaret.

Pokoj je vybaven dvěma skříňkami a třemi vázami, jejich původ nebyl zjišťován.

Tapety jsou aplikovány na stěny v celé místnosti, u stropu jsou pravděpodobně doplněny malbou, která má mírně odlišnou barevnost. Bez podrobnějšího průzkumu z lešení či žebříku ale není možné s jistotou říci, jak velká je tato plocha. Úponky rostlin přechází i do této malované části. Na spodním okraji jsou tapety doplněny dřevěným soklem. Tapetami jsou na vnitřní straně polepeny také dveře v jihovýchodní stěně.

Šířka svislých pásů tapet se pohybuje zhruba od 115 do 160 cm, výška archů je přibližně 60 cm. Odchytky rozměrů jsou dány ořezáváním tapet podle rozměrů místnosti. Oproti tapetám v Čimelicích či v Bruntále začínají figurální motivy v Lednici těsně nad okrajem dřevěného soklu. Motivы nedosahují až k římsě nad horním okrajem.

Tapety jsou na stěnu nalepeny s alespoň jednou papírovou mezivrstvou, jak je možné zjistit z některých poškození. Na okraji u dveří je také viditelné plátno, není však jisté, zda se pod tapetou nachází v celé ploše [obr. 122]. Podle některých fotografií se ale spíše zdá, že pod papírem je čitelná struktura omítky, kterou by plátno skrylo. Plátno tedy mohlo sloužit pouze ke zpevnění okraje, který není jinak chráněn.

Námětově by tapety mohly být zařazeny do skupiny „Liliputi pod rozkvetlými keři“. Na modro-zeleném pozadí jsou vyobrazeny rozkvetlé keře, které ale nevyrůstají ze skal, jak je pro tento typ námětu typické, ale přímo z travnaté plochy. Na keřích sedí ptáci, další poletují okolo spolu s motýly. Někteří ptáci jsou také začleněni do skupin figur ve spodní části tapet. Lidé jsou vzhledem k rostlinám a ptákům výrazně zmenšeni, proto také hovoříme o „liliputech“. Stejně jako v Čimelicích se i zde setkáme spíše se schematickým zobrazením osob, výrazy tváře jsou téměř stejné, postoje se opakují, oblečení je u některých figur shodné.

Tapety byly restaurovány v roce 1995 ak. malířem Pavlem Klimešem.

Čínský salon

Čínský salon se nachází v prvním patře východního křídla vybíhajícího do parku. Jedná se o téměř čtvercovou místnost s rozměrem zhruba 72 m². Do pokoje se vstupuje dveřmi v jihozápadní stěně, okna se zde nachází dvě, přímo naproti dveřím menší, o šíři 200 cm, v severozápadní stěně o šíři 284 cm. Ve všech rozích místnosti jsou v celé výšce místnosti zabudovány skříně zdobené řezbou a intarzií. Uprostřed pokoje a před větším oknem se nachází stolky s pohovkou a křesílky, vybavení místnosti doplňují menší skříňky, vázy a další dekorativní předměty. Na stěnách jsou vystaveny dva svitky. Vedle dveří je krb, nad ním zrcadlo s malbou. Strop je zdoben štuky imitujícími bambusové stonky.

Tapety jsou aplikovány na všechny stěny pokoje; tvoří oddělené pásy mezi dveřmi, okny a skříněmi, celkem v délce přes 17 m. Všechny okraje jsou začištěny dřevěnými lištami. Tapety sahají od dřevěného soklu vysokého asi 70 cm až ke stropu. Tapety jsou na stěnu nalepeny s alespoň jednou vrstvou makulatury, která je viditelná v místech poškození [obr. 130].

Šíře použitých archů papíru se pohybuje okolo 120 cm, výška 58 cm. Šířka raportu odpovídá šíři papíru, výška raportu je dvojnásobná než rozměr papíru, střídají se tedy papíry s dvěma různými potisky. Motivy na sebe velmi dobře navazují, na některých místech byly ještě přes spoje papírů domalovány úponky a lístky [obr. 127].

Motiv je květinový, opakující se. Pozadí je světlé, zeleno-modré, barvy květin jsou spíše tlumené. Původně ale mohly být barvy pestřejší, otázkou je, do jaké míry vybledly působením světla.

Vnitřní klima obou místností je opět ovlivňováno především venkovními podmínkami, v místnostech samotných není nijak upravována teplota či relativní vlhkost vzduchu. V salonu je na krbu umístěn přístroj k měření teploty a vlhkosti, v den návštěvy (8. 11. 2011) byly zaznamenány hodnoty 10°C a 70% relativní vlhkosti.

Hlavním problémem obou místností je ale přímý přístup denního světla. Okna nejsou nijak zastíněna a sluneční světlo, zvláště jeho ultrafialová složka, je významným zdrojem energie, která urychluje degrační procesy jak papírové podložky, tak použitých pigmentů či barviv a pojiv.

Jak již bylo zmíněno výše, Čínský kabinet je průchozí místnost. Návštěvníci jsou omezeni provázky nataženými mezi dveřmi, nemají tedy přístup přímo k tapetám. Čínský salon přístupný není, zábrana je umístěna hned ve vchodových dveřích. Přesto jsou tapety v okolí dveří poškrábány [obr. 128].

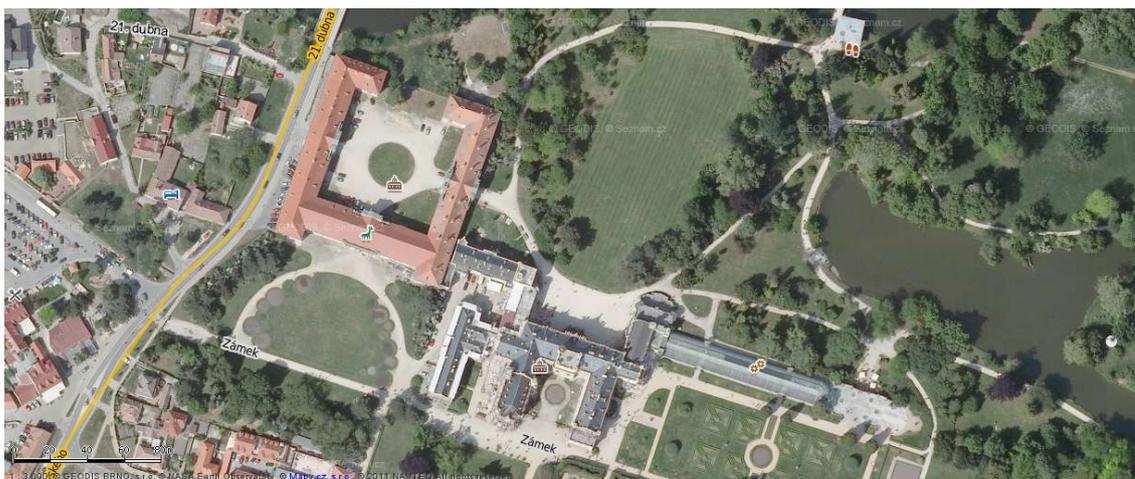
Tapety v kabinetu jsou po restaurování v poměrně dobrém stavu. Na tapetách v salonu můžeme pozorovat řadu trhlin, většinou pouze v papíru. Najdeme zde ale i více poškozené úseky, například na severovýchodní stěně, kde je uvolněna i vrstva omítky.

Tapety v obou místnostech byly podle dostupných informací malovány na zakázku v Číně kolem roku 1848, písemný doklad však neexistuje.¹⁷

Malované panely

Čínské panely, které původně tvořily stěny altánu, pocházejí z majetku francouzského krále Ludvíka XVI., který je koupil v Kantonu v druhé polovině 18. století. Do svého majetku je Lichtensteinové získali na aukci v 19. století. V současné době jsou postupně restaurovány, část je již dokončena. Zatím se o nich nepodařilo získat bližší informace.

¹⁷ Informaci poskytla paní kastelánka Ivana Holásková.

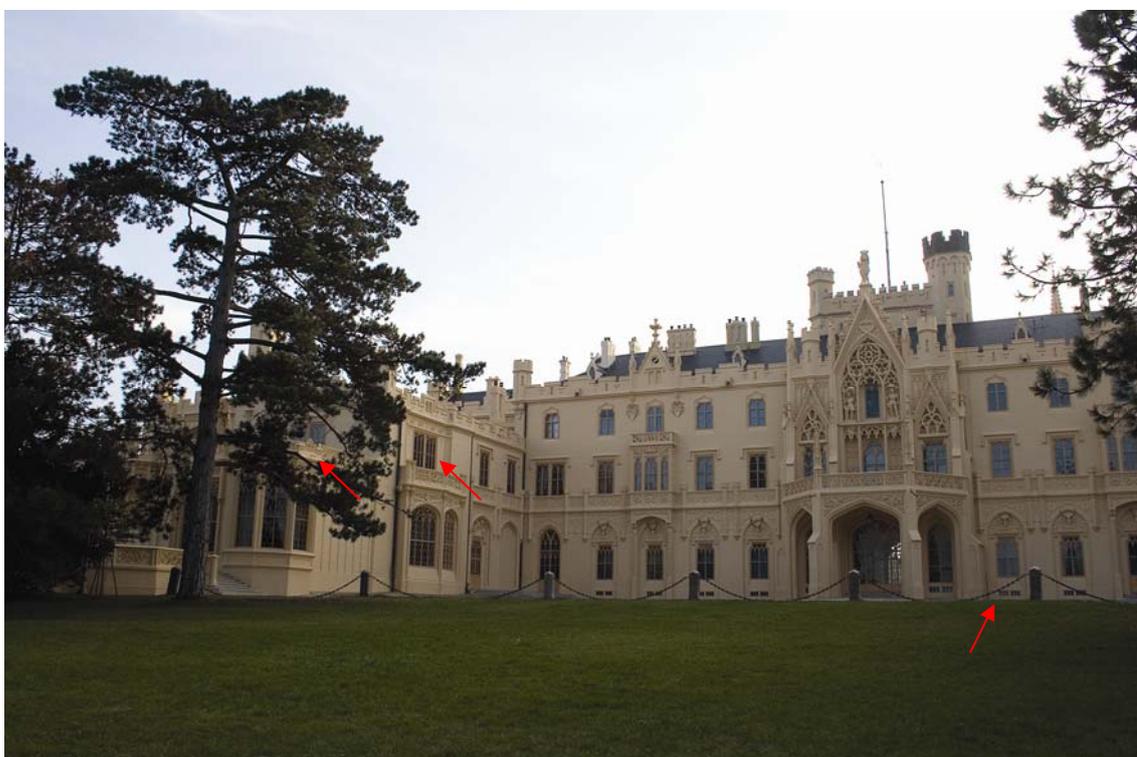
Obr. 101 Mapa s areálem zámku Lednice

Obr. 102 Letecký pohled na hlavní budovu lednického zámku

Obr. 103 Vstupní průčelí zámku

Obr. 104 Pohled na zámek z parku, označené okno vpravo patří malému Čínskému kabinetu, okna vlevo v prvním poschodí vedou do Čínského salonu

Obr. 105 Čínský kabinet, západní kout

Obr. 106 Čínský kabinet, jižní kout

Obr. 107 Tapety na jihovýchodní stěně s průhledem do vedlejšího sálu

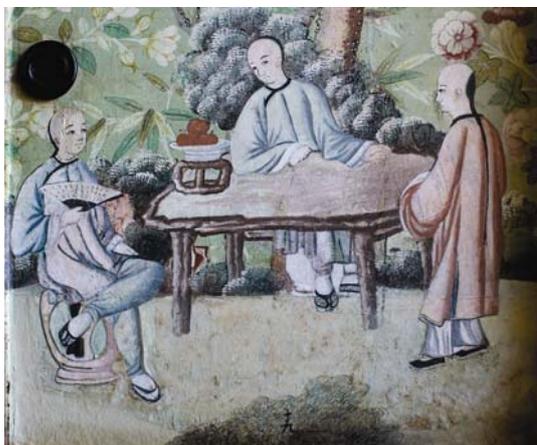
Obr. 108 Domalovaná část nade dveřmi v severozápadní stěně

Obr. 109 Detail figurálního výjevu, jihovýchodní stěna, vlevo ode dveří

Obr. 111 Postavy a pávi na severozápadní stěně, vlevo ode dveří

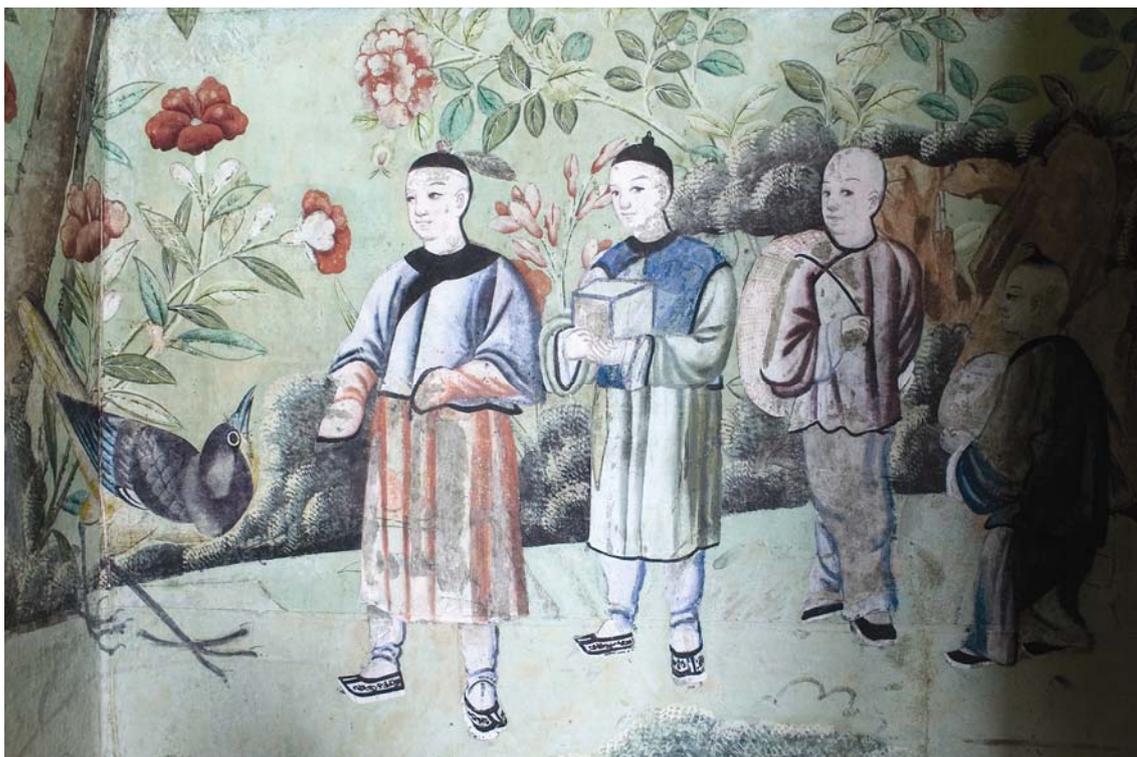
Obr. 110 Postavy na severozápadní stěně, vpravo ode dveří

Obr. 112 Detail tapet, severozápadní stěna

Obr. 113 Detail motivů v severním koutu pokoje

Obr. 114 Skupina figur, jihozápadní stěna

Obr. 115 Detail skupiny postav, jihovýchodní stěna

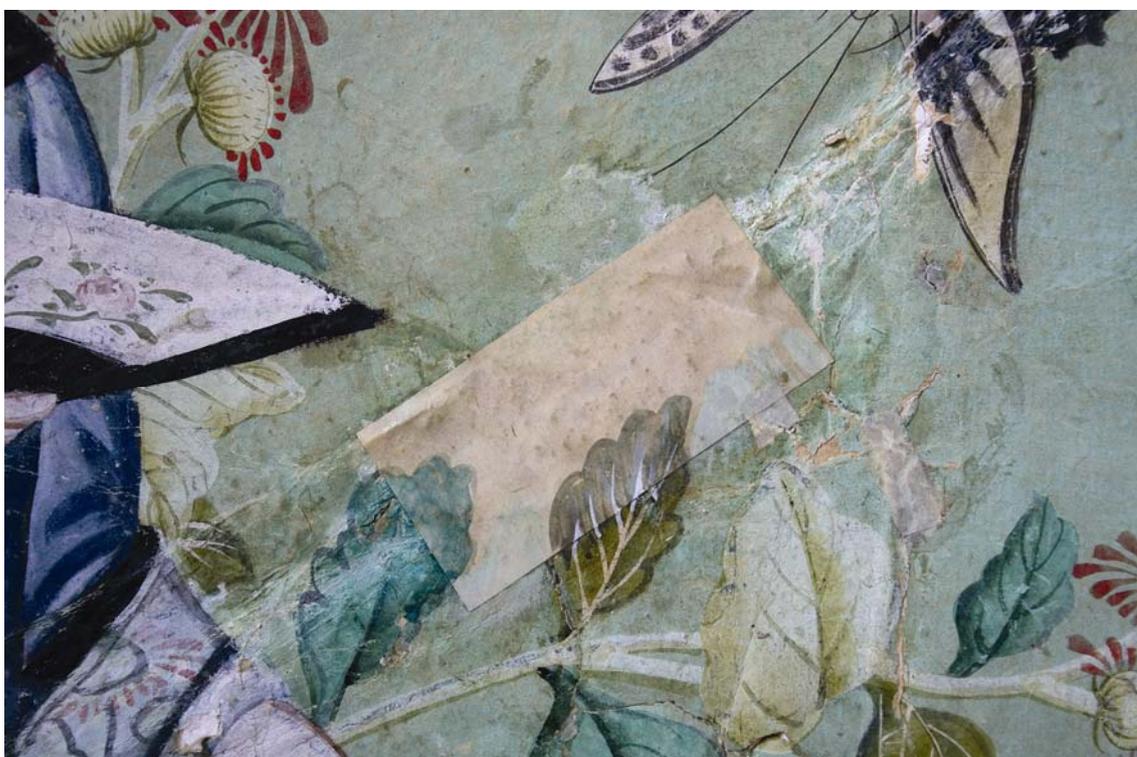
Obr. 116 Figurální výjev, jihozápadní stěna

Obr. 117 Motiv na vnitřní straně dveří v jihovýchodní stěně, vlevo dole klika a kryt klíčové dírky

Obr. 118 Detail tapety v západním koutě, šipky označují vyretušovaný doplněk

Obr. 119 Záplata na trhlině s pokusem o retuš, jihovýchodní stěna, vlevo ode dveří

Obr. 120 Detail květin, severozápadní stěna

Obr. 121 Detail postavy na jihozápadní stěně, v obličejí a na předmětu v rukou můžeme pozorovat ztmavlé partie

Obr. 122 Detail okraje tapety u okraje dveří, v místě poškození je viditelné plátno

Obr. 123 Čínský salon v prvním patře, pohled do jižního koutu

Obr. 124 Pohled do západního koutu a vstupní dveře

Obr. 125 Severní kout

Obr. 126 Detail vzoru tapet

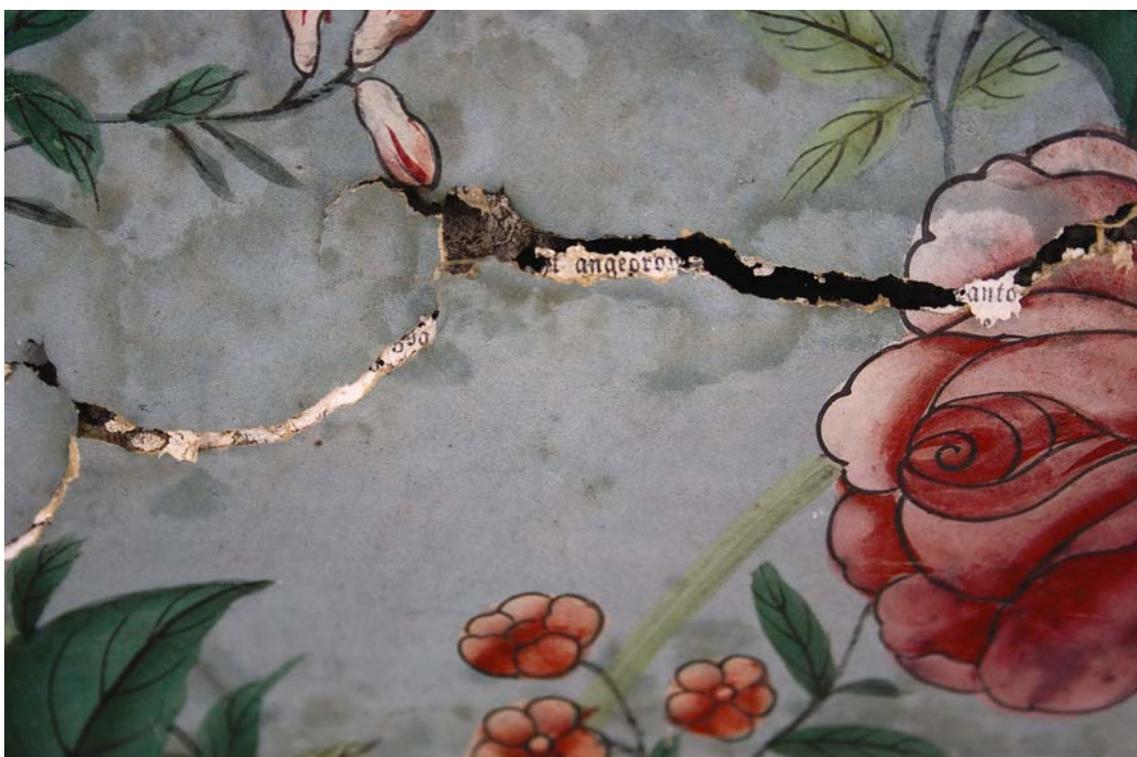
Obr. 127 Detail hranice sousedních archů papíru s domalovanými úponky

Obr. 128 Poškrábaná tapeta, vpravo ode dveří

Obr. 129 Detail poškození tapety a omítky na severovýchodní stěně

Obr. 130 Detail potištěné makulatury pod tapetou v místě poškození

Seznam obrázků a jejich zdroje

Není-li uvedeno jinak, autorkou fotografií je Tereza Cikrytová.

Obr. 101 Mapa s areálem zámku Lednice,

<<http://www.mapy.cz/#x=16.805828&y=48.802081&z=16&l=15&c=23-31-14-30-28-29-27-h>>, [17. 11. 2011]

Obr. 102 Letecký pohled na hlavní budovu lednického zámku,

<<http://www.npu.cz/pro-navstevniky/kalendar-akci-na-pamatkach/actions/zamek-lednice/>>, [17. 11. 2011]

Obr. 103 Vstupní průčelí zámku

Obr. 104 Pohled na zámek z parku, označené okno vpravo patří malému Čínskému kabinetu, okna vlevo v prvním poschodí vedou do Čínského salonu

Obr. 105 Čínský kabinet, západní kout

Obr. 106 Čínský kabinet, jižní kout

Obr. 107 Tapety na jihovýchodní stěně s průhledem do vedlejšího sálu

Obr. 108 Domalovaná část nade dveřmi v severozápadní stěně

Obr. 109 Detail figurálního výjevu, jihovýchodní stěna, vlevo ode dveří

Obr. 110 Postavy na severozápadní stěně, vpravo ode dveří

Obr. 111 Postavy a pávi na severozápadní stěně, vlevo ode dveří

Obr. 112 Detail tapet, severozápadní stěna

Obr. 113 Detail motivů v severním koutu pokoje

Obr. 114 Skupina figur, jihozápadní stěna

Obr. 115 Detail skupiny postav, jihovýchodní stěna

Obr. 116 Figurální výjev, jihozápadní stěna

Obr. 117 Motiv na vnitřní straně dveří v jihovýchodní stěně, vlevo dole klika a kryt klíčové dírky

Obr. 118 Detail tapety v západním koutě, šipky označují vyretušovaný doplněk

Obr. 119 Záplata na trhlíně s pokusem o retuš, jihovýchodní stěna, vlevo ode dveří

Obr. 120 Detail květin, severozápadní stěna

Obr. 121 Detail postavy na jihozápadní stěně, v obličejích a na předmětu v ruce můžeme pozorovat ztmavlé partie

Obr. 122 Detail okraje tapety u okraje dveří, v místě poškození je viditelné plátno

Obr. 123 Čínský salon v prvním patře, pohled do jižního koutu

Obr. 124 Pohled do západního koutu a vstupní dveře

Obr. 125 Severní kout

Obr. 126 Detail vzoru tapet

Obr. 127 Detail hranice sousedních archů papíru s domalovanými úponky

Obr. 128 Poškrábaná tapeta, vpravo ode dveří

Obr. 129 Detail poškození tapety a omítky na severovýchodní stěně

Obr. 130 Detail potíštěné makulatury pod tapetou v místě poškození

Milotice

Popis, typ	zámek, Národní kulturní památka
Okres	Hodonín
Majitel	Česká republika
Správce	Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Brně
Kastelán	Mgr. Evžen Boček
Využití	přístupný, expozice zámeckých interiérů
Kontakt	milotice@brno.npu.cz +420 518 619 643

Barokní stavba zámku Milotice vznikla po roce 1720 na místě zpusťoseného renesančního zámku. Objednavatelem stavebních úprav byl K. A. Serényi, přestavbu vedl brněnský stavitel F. Klíčník podle plánů D. Martinelliho. Zámek byl v držení rodiny Serényi až do počátku 19. století, poté jej do roku 1945 vlastnili Seilern-Aspagnové.

Zámek je vystavěn na téměř čtvercovém půdorysu, hlavní vchod je situován severozápadně. Tapetami s orientálními motivy je vyzdobena jedna z menších místností v prvním patře zámku v jihozápadním křídle [obr. 133]. Jedná se o kabinet hraběnky, nazývaný někdy také kabinet kuriozit. Místnost je průchozí, s dveřmi v severozápadní a jihovýchodní stěně, okno směřuje na jihozápad.

Tapetami jsou pokryty všechny stěny včetně okenních špalet, strop je malovaný. Z průzkumu bez lešení není zcela zřejmé, zda je fabion vyzdoben stejnou technikou jako stěny nebo je pouze malován. Tapety jsou tvořeny plátnem napnutým na stěnách, jednotlivá pole jsou od sebe oddělena dřevěnými lištami se zlacením. Celkově je tapetami pokryto asi 13 m stěn v celé výšce a prostory nade dveřmi, každý o šířce 2 m.

Podložkou tapet je plátno, na němž se nachází několik vrstev nátěrů – v místech poškození je viditelná podkladová červená vrstva, na níž je nanesen žlutý podklad a tmavě modré rámování. Ozdobné modré linie rozdělují stěny do více polí.

Na plátno byly lepeny vystřižené papírové motivy. V místech, kde vlivem poškození došlo k jejich uvolnění či zcela chybí, můžeme vidět bílé pozadí. Z toho je možné usuzovat, že malba žluté vrstvy následovala až po nalepení výstřížků. Jednotlivé rámce však byly pravděpodobně rozvrženy předem. Na závěr byly tapety opatřeny lakovou vrstvou, mohlo se jednat o šelak, ale jeho přítomnost by musela být potvrzena analýzou vzorku.

Dřevěný profilovaný sokl je zdoben obdobně, pravděpodobně ale s vynecháním vrstvy plátna.

Strop je zdoben barevným páskovým ornamentem s orientálními motivy, najdeme zde jak lidské postavy, tak obrazy zvířat a rostlin. Ve střední kartuši jsou zobrazeni tři andělci s květinami [obr. 149].

Další vybavení místnosti tvoří dřevěný benátský kabinet vyzdobený obdobnou technikou jako stěny a dvě plastiky supů.

Pro výzdobu tvořenou lepením papírových výstřížků na podklad se v souvislosti s nábytkem používá termín „lacca povera“. O tapetách vyrobených lepením jednotlivých motivů na podklad literatura hovoří jako o „print-room“ tapetách.

Papírové motivy nalepené na stěnách byly vystřihovány z archů, které byly k tomuto účelu vyráběny v Augsburgu. Jednalo se o oblíbenou zábavu šlechticů, rozšířena byla zejména v Anglii od první poloviny 18. století. Výstřížky byly často lepeny pouze na jemné hedvábí, které v kombinaci s papírem nemělo příliš dlouhou životnost. V Miloticích bylo jako podklad použito silnější plátno (vzhledem k časovému zařazení pravděpodobně lněné), které tapetám zajistilo větší stabilitu a tím i delší životnost.

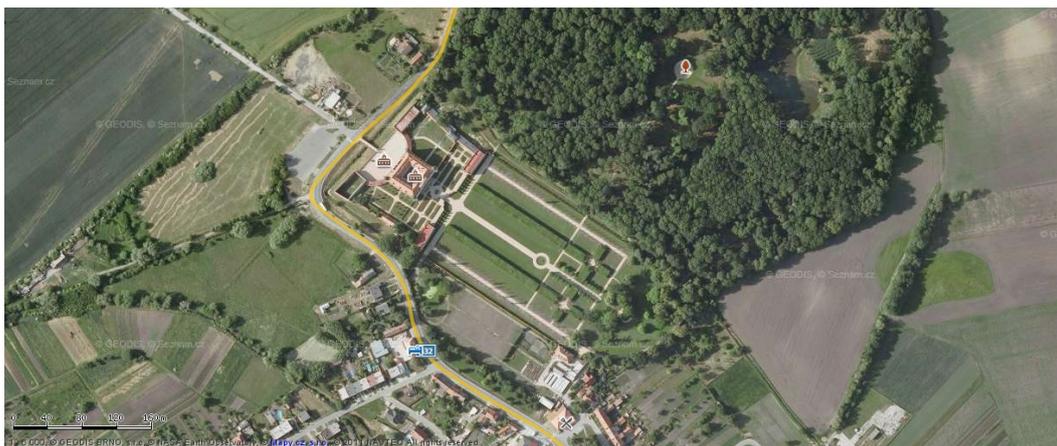
Motivy vystřižené ze speciálních archů najdeme na stěnách v horní části. Výzdoba pochází pravděpodobně ze 40. let 18. století. Pruh stěn níže nad soklem byl dozdoben až v 19. století výstřížky z časopisů. Na různou dobu původu odkazuje i různý vzhled motivů: starší výstřížky jsou složitě členěné a vyžadovaly pečlivé zpracování, převažují figury doplněné stromy a zvířaty. U mladších motivů se jedná převážně o reprodukce známých uměleckých děl pravoúhlých formátů [obr. 138]. Z hlediska našeho zájmu je tedy důležitější starší část výzdoby.

Postavy, někdy i s částí architektury či přírodního pozadí, byly sestavovány do skupin nebo lepeny na podklad samostatně. Scény jsou doplněny a rozčleněny stromy, květinami a zvířaty. Najdeme zde mužské i ženské postavy zabývající se různými činnostmi: muži na lovu, oblíbení byli akrobati a tanečníci nebo galantní scény zobrazující páry, objevíme i bitevní výjevy. Při bližším zkoumání je zřejmé, že se motivy opakují, například postava muže v orientálním oděvu či dámy [obr. 143–145].

Zámek není vytápěn ani jinak klimatizován, a proto v místnosti dochází k poměrně velkým výkyvům teploty i relativní vlhkosti v závislosti na venkovním počasí. Tyto změny jsou zmírňovány a zpomalovány silnými zdmi budovy. Pozvolné střídání podmínek není pro tapety tolik škodlivé, jako kdyby docházelo k rychlým změnám, přesto tyto podmínky nejsou ideální. Bylo by vhodné hodnoty alespoň monitorovat.

Okno je zvenku opatřeno dřevěnými okenicemi, které propouštějí část světla, ne však přímé slunce. Proto se otevírají pouze výjimečně, je-li v době prohlídky málo světla. Tento systém pravděpodobně není dodržován dlouho, protože v okenních špaletách jsou tapety poškozeny výrazně více než v ostatních částech místnosti [obr. 146 a 147]. To je způsobeno pravděpodobně právě působením slunečního světla a to jak jeho vyšší intenzitou, tak zvýšenou teplotou.

Papírové aplikace jsou na mnoha místech potrhány a uvolněny od podkladu. Na některých místech chybí zcela. Vrstva malby na pozadí je poměrně silná, což způsobuje její praskání a uvolňování. To je podpořeno i vrstvou laku, kterou byly pravděpodobně celé tapety opatřeny. Toto poškození postihuje celou plochu tapet, výrazně horší je v okenních špaletách, zvláště v pravé, kde došlo k rozsáhlejším ztrátám jak papírových aplikací tak žluté barevné vrstvy pozadí. Výrazně lépe je zachována výzdoba soklu.

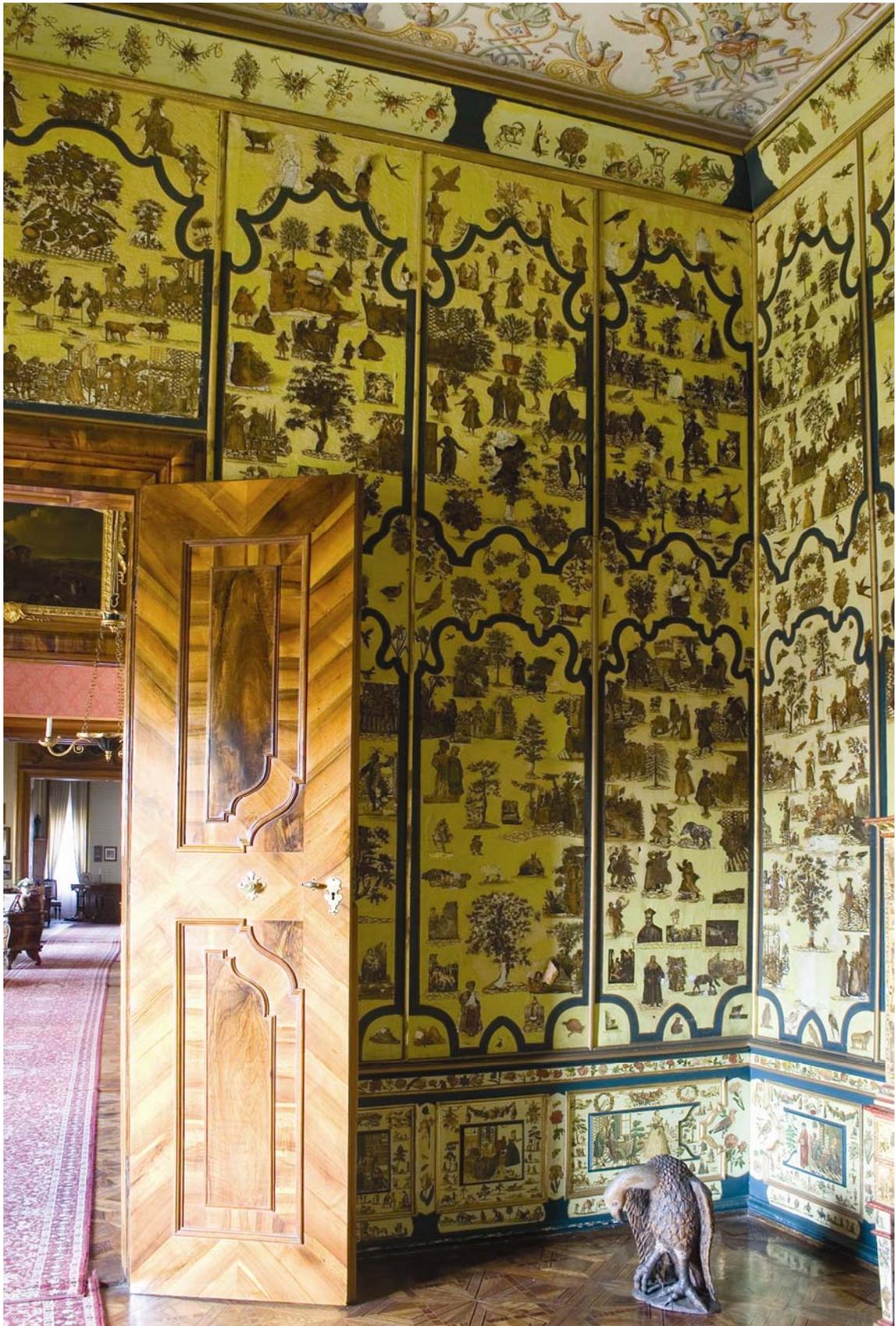
Obr. 131 Mapa s areálem zámku Milotice

Obr. 132 Vstupní průčelí zámku

Obr. 133 Pohled od jihozápadu, okno se zavřenými okenicemi v prvním patře vede do Kabinetu hraběnky

Obr. 134 Kabinet hraběnky, severní kout místnosti

Obr. 135 Severovýchodní stěna

Obr. 136 Východní kout místnosti

Obr. 137 Horní část tapet na severovýchodní stěně

Obr. 138 Střední část tapet na jihovýchodní stěně

Obr. 139 Část tapety nade dveřmi, jihovýchodní stěna

Obr. 140 Dřevěný sokl, jihovýchodní stěna místnosti

Obr. 141 Detail výzdoby soklu, jihovýchodní stěna

Obr. 142 Detail výzdoby soklu, severozápadní stěna

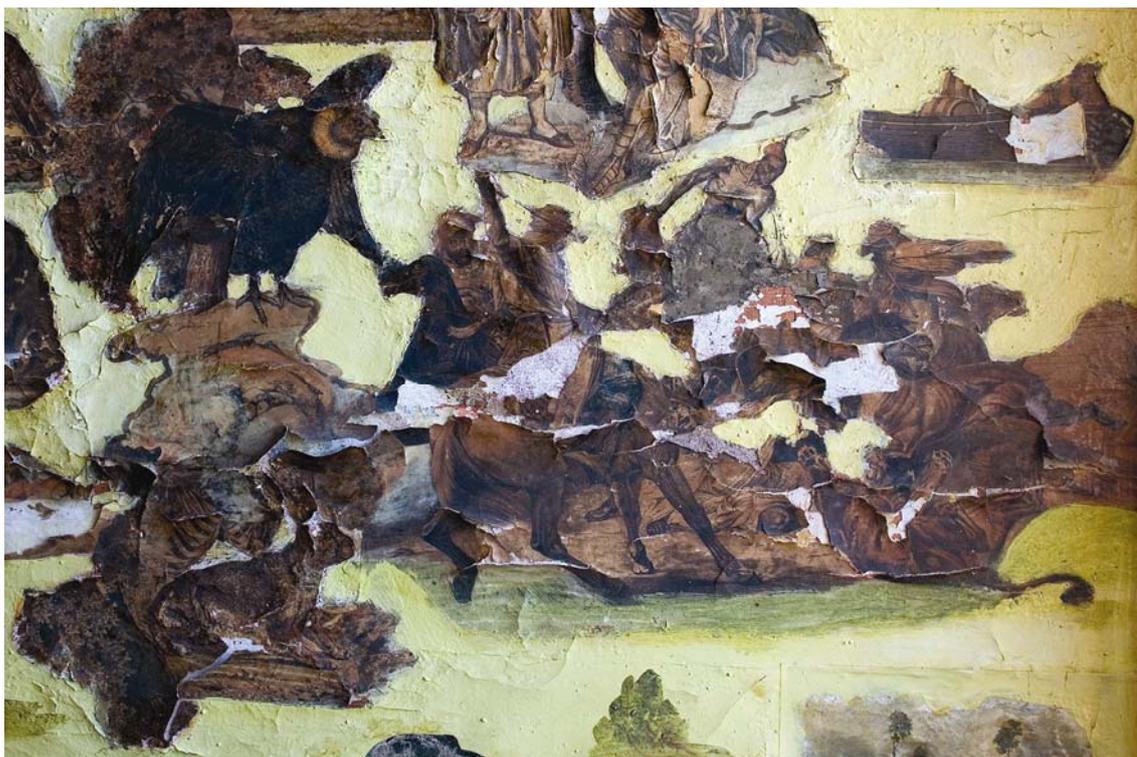
Obr. 143 Muž v orientálním oděvu a dívka v levé okenní špaletě

Obr. 144 Stejný motiv na severovýchodní stěně

Obr. 145 Muž a dívka na jihovýchodní stěně

Obr. 146 Značně poškozená bojová scéna v levé okenní špaletě

Obr. 147 Poškozené motivy v pravé okenní špaletě

Obr. 148 Detail motivu slepice v okenní špaletě, pod papírovou aplikací a žlutou barvou pozadí je vidět plátno s bolusovým podkladem

Obr. 149 Malba na stropě

Seznam obrázků a jejich zdroje

Není-li uvedeno jinak, autorkou fotografií je Tereza Cikrytová.

Obr. 131 Mapa s areálem zámku Milotice,

<<http://www.mapy.cz/#x=17.139840&y=48.958922&z=15&l=15&c=23-31-14-30-28-29-27-h>>, [17. 11. 2011]

Obr. 132 Vstupní průčelí zámku

Obr. 133 Pohled od jihozápadu, okno se zavřenými okenicemi v prvním patře vede do Kabinetu hraběnky

Obr. 134 Kabinet hraběnky, severní kout místnosti

Obr. 135 Severovýchodní stěna

Obr. 136 Východní kout místnosti

Obr. 137 Horní část tapet na severovýchodní stěně

Obr. 138 Střední část tapet na jihovýchodní stěně

Obr. 139 Část tapety nade dveřmi, jihovýchodní stěna

Obr. 140 Dřevěný sokl, jihovýchodní stěna místnosti

Obr. 141 Detail výzdoby soklu, jihovýchodní stěna

Obr. 142 Detail výzdoby soklu, severozápadní stěna

Obr. 143 Muž v orientálním oděvu a dívka v levé okenní špaletě

Obr. 144 Stejný motiv na severovýchodní stěně

Obr. 145 Muž a dívka na jihovýchodní stěně

Obr. 146 Značně poškozená bojová scéna v levé okenní špaletě

Obr. 147 Poškozené motivy v pravé okenní špaletě

Obr. 148 Detail motivu slepice v okenní špaletě, pod papírovou aplikací a žlutou barvou pozadí je vidět plátno s bolusovým podkladem

Obr. 149 Malba na stropě

Valtice

Popis, typ	zámek, Národní kulturní památka, UNESCO
Okres	Břeclav
Majitel	Česká republika
Správce	Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Brně
Kastelán	Mgr. Michal Tlusták
Využití	přístupný, expozice zámeckých interiérů
Kontakt	valtice@brno.npu.cz +420 519 352 423

Zámek Valtice je stejně jako nedaleký zámek v Lednici národní kulturní památkou a významným prvkem kulturní krajiny Lednicko-valtického areálu. Z původního hradu pasovského biskupa, který zde stál již ve 12. století se postupně rozrostl v mohutný barokní komplex, jeden z největších na Moravě. Převážnou část své historie (od roku 1395 až do 2. světové války) patřil zámek rodu Liechtenštejnů. Barokní podobu získal při přestavbě v druhé polovině 17. století a v prvních desetiletích 18. století, kdy byly opravovány škody napáchané švédským vojskem. Této přestavby a výzdoby zámku se účastnili významní umělci tohoto období (např. J. B. Fischer z Erlachu, C. Fontana, F. Biener, Alberti). Po roce 1945 byl zámek zestátněn a již od roku 1950 je zpřístupněn veřejnosti.

Čtyři křídla valtického zámku uzavírají čtvercové nádvoří. Směrem k městu se nachází další budovy, původně hospodářské objekty, jízdárna a divadlo. Již při vstupu zaujme bohatě sochařsky zdobený portál se sochami Moudrosti a Spravedlnosti. V interiéru vyniká štuková a malířská výzdoba kaple a zachovalé barokní a rokokové vybavení.

Na zámku Valtice byla v roce 2008 nalezena v přístěnku v depozitáři papírová tapeta. Jedná se pravděpodobně pouze o část tapetové výzdoby nebo mohla být v interiéru použita jako samostatné panó. Dílo není zapsáno v inventáři zámku, až do doby objevení bylo zcela neznámo.

Z tohoto důvodu také není jisté, zda se tapeta původně nacházela na valtickém zámku, či se jedná o objekt, který sem byl převezen odjinud. Ani původ není potvrzen žádným písemným dokladem. Vzhledem k použitým materiálům a vyobrazeným námětům je předpokládán čínský původ, datace 2. polovina 18. století nebo začátek 19. století.

Rozměry tapety jsou 280 x 364 cm, v pravé spodní části se nachází obdélný výřez [obr. 152]. Ten by mohl napovídat, že byla tapeta zavěšena na stěně v blízkosti krbu či jiného objektu. Je složena z více archů papíru, jejichž šířka je podobná, okolo 100 cm, výška se liší podle toho, jak byly formáty upravovány, aby na sebe navazovaly motivy a rozměr díla odpovídal potřebě. Některé motivy byly vystřiženy a přilepeny na líc díla dodatečně, pravděpodobně měly překrýt spoje papíru a doplnit zobrazené výjevy.

Tapeta je vytvořena kombinací tisku a malby na jemném čínském papíru. Ten je podlepen dalšími dvěma vrstvami papíru a lněným plátnem. Byla napnuta na dřevěném rámu. Na obvodu je doplněna papírovou bordurou s tištěným opakujícím se vzorem.

Tisk je proveden černou barvou, pozadí je v odstínech šedé a hnědé, figurální výjevy jsou kolorovány zejména červeně, zeleně a modře, objevuje se i tělová, oranžová a bílá barva.

Námětem je čínská krajina s horami, skálami, vodní plochou, architekturou, stromy a dalšími rostlinami. V krajině je několik skupin postav zachycených při různých činnostech – na lovu [obr. 164], při sběru dřeva [obr. 157], obdělávání rýžového pole, či při odpočinku [obr. 160].

Není známo, jak dlouho byla tapeta uložena v přístěnku, ve kterém byla nalezena. V době objevu byla srolována a ještě přehnuta na polovinu. Vzhledem k jemnosti čínského papíru a stáří objektu měl tento způsob velice špatný vliv na stav tapety. Papírová vrstva byla velmi poškozena a z velké části oddělena od plátěné podložky. Velká část originální malby také zcela chybí.

Na díle můžeme pozorovat i důsledky vystavení světlu, papír je zažloutlý a barvy vybledlé. Při porovnání s úseky zakrytými okraji bordury můžeme říci, že původní barevnost byla velmi odlišná od současného stavu.

Na tapetě je možné zjistit některé starší zákroky, například podlepení trhlin a doplnění některých částí novým papírem. Tyto úpravy pravděpodobně pochází z doby nalepení díla na plátno.

Od podzimu roku 2010 je tapeta restaurována studenty Fakulty restaurování v Litomyšli. První zajištění objektu proběhlo přímo na zámku ve Valticích, od léta 2011 práce pokračuje v ateliéru v Litomyšli.

Obr. 150 Mapa se zámkem Valtice

Obr. 151 Letecký snímek areálu zámku

Obr. 152 Celkový pohled na tapetu, stav před restaurováním

Obr. 153 Levá část tapety, v průběhu restaurování

Obr. 154 Střední část tapety, v průběhu restaurování

Obr. 155 Pravá část tapety, v průběhu restaurování

Obr. 156 Figurální výjev ve středu tapety

Obr. 157 Fragmentárně dochované motivy v levé části

Obr. 158 Zbytky zobrazení architektury

Obr. 159 Motiv v levé horní části tapety

Obr. 160 Skupina postav na loďce

Obr. 161 Mužské postavy na skále

Obr. 162 Žena s dítětem

Obr. 163 Žena na loďce

Obr. 164 Muž na koni

Obr. 165 Fragment postavy u výřezu

Seznam obrázků a jejich zdroje

Není-li uvedeno jinak, autorkou fotografií je Tereza Cikrytová.

Obr. 150 Mapa se zámek Valtice,

<<http://www.mapy.cz/#x=16.756135&y=48.739522&z=16&l=15&c=23-31-14-30-28-29-27-h>>, [27.11.2011]

Obr. 151 Letecký snímek areálu zámku,

<<http://www.zamek-valtice.cz/historie-1/zamek-valtice/>>, [27.11.2011]

Obr. 152 Celkový pohled na tapetu, stav před restaurováním, foto Petra Janská

Obr. 153 Levá část tapety, v průběhu restaurování, foto Petra Janská

Obr. 154 Střední část tapety, v průběhu restaurování, foto Petra Janská

Obr. 155 Pravá část tapety, v průběhu restaurování, foto Petra Janská

Obr. 156 Figurální výjev ve středu tapety

Obr. 157 Fragmentárně dochované motivy v levé části

Obr. 158 Zbytky zobrazení architektury

Obr. 159 Motiv v levé horní části tapety

Obr. 160 Skupina postav na loďce

Obr. 161 Mužské postavy na skále

Obr. 162 Žena s dítětem

Obr. 163 Žena na loďce

Obr. 164 Muž na koni, foto Petra Janská

Obr. 165 Fragment postavy u výřezu, foto Petra Janská

Veltrusy

Popis, typ	zámek, Národní kulturní památka
Okres	Mělník
Majitel	Česká republika
Správce	Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště středních Čech
Kastelán	PhDr. Pavel Ecler
Využití	hlavní budova nepřístupná po dobu opravy, prohlídky areálu a příležitostných výstav
Kontakt	veltrusy@stc.npu.cz +420 395 781 146

Stavba barokního zámku Veltrusy byla započata ve druhém desetiletí 18. století na objednávku Václava Antonína Chotka. Autor projektu není znám s jistotou, pravděpodobně jím byl G. B. Alliprandi.

Dispozice zámku odpovídá stejnoramennému ondřejskému kříži s centrálním válcovým prostorem. Zámek je umístěn přesně na ose aleje parku, který stavbu obklopuje. V anglickém parku o rozloze téměř 300 ha byla v letech 1792 až 1830 vystavěna řada klasicistních a romantizujících staveb. Stavitelé parku využili také protékající řeku Vltavu a jedno ze slepých ramen bylo upraveno jako vodní kanál.

Řeka protékající v blízkosti zámku mu jistě dodává na romantičnosti, přináší ale i velké nebezpečí v podobě záplav. Zprávy o četných povodních se zachovaly z 18. i 19. století, poslední velká povodeň poškodila zámek v roce 2002. Od té doby je stále opravován a jeho přístupnost je omezena.

Zámek Veltrusy nebyl v rámci tohoto průzkumu navštíven. Důvod souvisí právě s povodněmi v roce 2002. V té době byly papírové tapety sejmuty a zrestaurovány a podle informací z Národního památkového ústavu (NPÚ) nebyly doposud instalovány zpět do objektu.

Jejich popis je tedy proveden pouze na základě informací dostupných v literatuře¹⁸ a restaurátorských zpráv, které jsou uloženy v archivu Územního odborného pracoviště NPÚ středních Čech v Praze. Z tohoto důvodu je popis pouze krátký informativní a obrazová příloha je chudší.

Na zámku Veltrusy se zachovala ojedinělá tapetová výzdoba zahrnující tapety nejen papírové, ale i hedvábné. Papírové tapety jsou kombinací chinoiserií a čínských importů a jsou jimi vyzdobeny dvě místnosti – Malý a Velký čínský salonek. Hedvábné tapety orientálního původu či motivů, které spadají do zájmu této práce, bychom našli ve dvou ložnicích a jednom kabinetu. V jedné z ložnic se jedná o použití látky *chiné*, ve druhé je na stěny aplikován hedvábný *pékin*, který byl použit rovněž na stěnách jednoho z malých kabinetů.

Malý čínský salonek

Tapety v tomto salonku jsou vyrobeny na podložce z jemného běleného plátna, na němž je nanesen slabý křídový podklad. Následovala malba klišovou temperou a nalepení tisků. Tisky na jemném bílém papíru byly podlepeny silnějším papírem. Na závěr byla nanесena šelaková ochranná vrstva¹⁹.

Náměty tisků jsou elegantní ženské postavy, které byly označovány jako *Long Eliza* [obr. 169]. Podobné najdeme například na tapetách zámku Saltram v Devonu. Původně byly u tohoto typu dekorací tištěny pouze obrysy a motivy byly posléze dokončovány čínskými malíři. Se zvyšující poptávkou byly tištěny stále větší části, někdy byly výjevy dokončovány až v Evropě.²⁰

Velký čínský salonek

Tapety Velkého čínského salonku jsou vyrobeny stejnou technikou jako tapety Malého salonku. Odlišují se svými motivy – zde jsou znázorněna různá zátiší [obr. 170].

Oba druhy tapet pravděpodobně pocházejí z druhé poloviny 18. století.

¹⁸ Lukášová, E., Historické interiéry a historický textil chotkovského zámku ve Veltrusích. in: *Zprávy památkové péče*, 2005, č. 2, s. 126–137.

¹⁹ Restaurátorská zpráva z roku 1966.

²⁰ Lukášová, cit. v pozn. 18.

Hedvábné tapety *chiné*

Jedna ze zámeckých ložnic je vyzdobena tapetou nazývanou *chiné* neboli také *flammé*. Jedná se o druh hedvábné textilie utkané z předem barveného vlákna, jehož různě barevné úseky tvoří po zhotovení jedinečný vzor s jakoby rozpitými okraji²¹ [obr. 171].

Hedvábné tapety *pékin*

Ve dvou místnostech se zachovala výzdoba látkou nazývanou *pékin*, ručně malovanou hedvábnou textilií z Číny. V malém kabinetu se jedná o látku s motivem Stromu života s rostlinnými rozvilinami, květy, motýli a ptáky²² [obr. 172 a 173]. Tyto tapety byly restaurovány v letech 2004–2005 restaurátorkami textilu Radkou Kalabisovou, Vladimírou Lipskou a Dorotheou Hodkovou.

V jedné z ložnic se zachoval *pékin* s květy, rostlinnými úponky a stuhami s mašlemi evokujícími motiv krajky²³ [obr. 174].

²¹ Lukášová, cit. v pozn. 18.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

Obr. 166 Mapa s areálem zámku Veltrusy

Obr. 167 Zámek Veltrusy při povodni v roce 2002

Obr. 168 Letecký pohled na zámek

Obr. 169 Tapety v Malém čínském salonku s ženskými postavami

Obr. 170 Tapety z Velkého čínského salonku s motivy zátiží

Obr. 171 Hedvábné tapety *chiné*

Obr. 172 *Pékin* s motivem Stromu života

Obr. 173 Detail *pékinu*

Obr. 174 *Pékin* s motivy květů, úponků a stuh

Seznam obrázků a jejich zdroje

Obr. 166 Mapa s areálem zámku Veltrusy,

<<http://www.mapy.cz/#x=14.329375&y=50.277857&z=16&l=15&c=23-31-14-30-28-29-27-h>>, [27. 11. 2011]

Obr. 167 Zámek Veltrusy při povodni v roce 2002,

<<http://www.zamek-veltrusy.cz/fotogalerie/povoden-2002/>>, [27. 11. 2011]

Obr. 168 Letecký pohled na zámek, foto Jan Štěpnička,

www.fotozrcmodelu.estranky.cz,

<http://leguan.rajce.idnes.cz/Zamek_Veltrusy_7Mpx/#Zamek_Veltrusy_46_.jpg>, [4. 12. 2011]

Obr. 169 Tapety v Malém čínském salonku s ženskými postavami,

<<http://www.npu.cz/download/1164983160/zpp0502126137.pdf>>, [6. 12. 2011]

Obr. 170 Tapety z Velkého čínského salonku s motivy zátiší,

<<http://www.npu.cz/download/1164983160/zpp0502126137.pdf>>, [6. 12. 2011]

Obr. 171 Hedvábné tapety chiné, foto Eva Lukášová

<<http://www.npu.cz/download/1164983160/zpp0502126137.pdf>>, [6. 12. 2011]

Obr. 172 Pékin s motivem Stromu života, foto Vladimíra Lipská

<<http://www.npu.cz/download/1211819614/zpp0801021025.pdf>>, [6. 12. 2011]

Obr. 173 Detail pékinu, foto Vladimíra Lipská

<<http://www.npu.cz/download/1211819614/zpp0801021025.pdf>>, [6. 12. 2011]

Obr. 174 Pékin s motivy květů, úponků a stuh, foto Eva Lukášová

<<http://www.npu.cz/download/1164983160/zpp0502126137.pdf>>, [6. 12. 2011]

Závěr

Nalezená díla jsou natolik zajímavá a rozmanitá, že každé z nich by si zasloužilo zvláštní pozornost a detailní průzkum. Zvláště s ohledem na malé množství známých a zveřejněných informací by bylo vhodné zaměřit se na jednotlivé objekty postupně a detailněji. Zvláště okolnosti původu a autorství jsou většinou neznámé a velice špatně zjištělné.

Zkoumané tapety jsou převážně papírové, pouze tapety v Bruntále a některé z veltruských tapet jsou hedvábné. Tapety v Jaroměřicích, Miloticích a některé z Veltrus jsou vyrobené kombinací materiálů: na napnuté plátno jsou namalovány dekorativní rámce, které jsou vyplněny a obklopeny vystřiženými papírovými aplikacemi. Zatímco na veltruském zámku se jedná o větší papírové medailony, v Jaroměřicích a Miloticích jsou nalepené motivy spíše drobné s jemnými detaily. Tento typ tapet není ani v Evropě příliš rozšířený, a proto by si zvláště tyto dva objekty zasloužily větší pozornost.

Již nyní je zřejmé, že při průzkumu se nepodařilo objevit všechna orientální díla na českých zámcích, což ani nebylo jeho cílem. V první řadě byl zaměřen na tapety, byla ale snaha dovědět se i o podobných předmětech, například malbách na papíru. Ani o těch ale nebyl získán dostatek informací. Z jiných zdrojů je známo, že například na zámku Hradec nad Moravicí se nachází rozsáhlá instalace orientálních předmětů a také papírové panó s motivy kvetoucích keřů a ptáků, v dotazníku z tohoto zámku ale nebyl výskyt orientální výzdoby potvrzen. Dalším zajímavým objektem je čínská malba na papíru s motivem Sto ptáků z majetku státního zámku Kynžvart, která svým je velkým rozměrem (400 x 250 cm) srovnatelná například s tapetou z Valtic, ale v dotazníku zmíněna nebyla (uvedeny jsou pouze koberce a porcelán).

Přes tyto nedostatky v získaných informacích lze předpokládat, že počet zámků s tapetami lze v rámci těch, od kterých byla získána odpověď, považovat za definitivní. Otázkou však zůstávají další zámky, které dotazovány nebyly, nebo které neodpověděly, a kde tedy není možné výskyt orientální výzdoby ani potvrdit, ani vyvrátit. Proto je v závěru uveden seznam všech zámků, od kterých byla získána odpověď, a kde tedy není nutné s průzkumem pokračovat.

Tato práce je pouze jedním z kroků, které je třeba ujit na cestě za poznáním orientálních tapet v České republice. Jak hledání nových objektů, tak jejich zkoumání by mělo pokračovat. Bylo by vhodné pokusit se nalezená díla zařadit i do kontextu s nástěnnými malbami a tapetami v okolních státech. Pro lepší porozumění zobrazeným motivům by měla být také zvažena spolupráce se sinology a kunsthistoriky. Některá díla jsou poměrně poškozena a pokud by se jejich stav neměl zhoršovat, měla by být konzervována či restaurována.

Výstup tohoto průzkumu, předkládaný katalog, se snaží poskytnout alespoň základní informace o nalezených tapetách, a to jak v textové, tak v obrazové podobě. Může sloužit jako pomůcka při studiu, odrazový můstek pro další bádání i jako zdroj základních informací pro restaurování.

Autorka by touto cestou chtěla zároveň požádat o pomoc při dalším bádání a poprosit o jakékoli informace vztahující se k uvedeným i jiným dílům podobného charakteru.

Seznam použité literatury

Cichrová, K. – Dvořáček, J., Červený Dvůr – soužití kulturní památky a psychiatrické léčebny. in: *Zprávy památkové péče*, 2005, č. 4, , s. 328–333.

David, P. – Soukup, V., *888 hradů, zámků a tvrzí České republiky*. Praha 2002.

Lukášová, E., Historické interiéry a historický textil chotkovského zámku ve Veltrusích. in: *Zprávy památkové péče*, 2005, č. 2, , s. 126–137.

Seznam použitých pramenů

<<http://cervenydvur.cz/>>

<<http://www.bruntal-zamek.cz/>>

<<http://www.mubr.cz/>>

<<http://www.zamek-horovice.cz/>>

<<http://www.zamek-jaromerice.cz/>>

<<http://www.zamek-lednice.com/>>

<<http://www.zamekmilotice.cz/>>

<<http://www.zamek-valtice.cz/>>

<<http://www.zamek-veltrusy.cz/>>

Cikrytová, T., *Částečný restaurátorský zásah na přiděleném úseku orientální tapety ze Státního zámku Valtice*. Praktická bakalářská práce, Fakulta restaurování UPCE, Litomyšl 2010.

Cikrytová, T., *Papírové tapety orientálního stylu*. Teoretická bakalářská práce, Fakulta restaurování UPCE, Litomyšl 2010.

Horký, J. – Matoušová, H. – Vyskočil, J. – Benedik, K., *Zámek, restaurování tapet Velkého čínského salonku*. 1967.

Horký, J. – Matoušová, H. – Vyskočil, J., *Zámek, restaurování tapet Malého čínského salonku*. 1966.

- Horký, J. – Matoušová, H. – Vyskočil, J., *Zámek, malý čínský salonek, restaurování tapet*. 1966.
- Kudová, M., *Historie zámku Veltrusy a jeho historického vybavení*. Teoretická bakalářská práce, Fakulta restaurování UPCE, Litomyšl 2007.
- Lipská, V. – Kalabisová, R. – Hodková, D., *Restaurátorská zpráva. Čínské malované tapety*. 2004.
- Náprstková, J., *Restaurátorská zpráva. Tapety v Ranním salonu v Červeném Dvoře*. 2005.
- Nedbalová, T., *Restaurování ideální poloviny jednoho panelu (supraporty) ze souboru tapet z tzv. Velkého čínského salonku, státní zámek Veltrusy*. Praktická bakalářská práce, Fakulta restaurování UPCE, Litomyšl 2007.
- Opatová, K., *Laboratorní zpráva. Zámek Veltrusy, Velký čínský salonek. Tapetová výzdoba, pole č. 11*. 2005.
- Štěpánková-Moudrá, M., *Restaurátorská zpráva a fotodokumentace ke smlouvě o dílo 944/73 a dodatku k HS 939/76*. 1977.
- Waulinová, A. – Slivková-Waulinová, L., *Restaurátorská zpráva pracovního zajištění papírových tapet dvou čínských salonků v zámku Veltrusy*. 2011.
- Waulinová, A. – Slivková-Waulinová, L., *Restaurátorská zpráva SZ Veltrusy. Malý čínský salonek – tapety*. 2005.
- Zeman, L., *Restaurátorská zpráva. Tapety na zámku Hořovice*. 2005.

Textové přílohy

Dotazník rozesílaný na zámky

Seznam zámků, od kterých byla získána odpověď prostřednictvím e-mailu či telefonicky

Seznam zámků, jejichž stav a vybavení bylo zkoumáno pouze na základě informací v literatuře
a na internetu

Lokace a identifikace objektu

(Doplňte chybějící informace, případně upřesněte vyplněné údaje.)

Název objektu	
Popis, typ	
Okres	
Majitel	
Správce	
Kastelán	
Kontakt	

V následujícím dotazníku zvolte zaškrtnutím příslušného políčka Vaši odpověď. Do větších polí můžete zapsat upřesňující informace. Pokud Vám připravené kategorie nevyhovují, můžete údaje napsat do pole „Další informace“ v závěru dotazníku.

Využití objektu

Objekt je veřejnosti	☐ přístupný	☐ bez expozic
	☐ nepřístupný	☐ s expozicemi
druh expozic		☐ zámecké interiéry ☐ muzeum ☐ jiné
	účel využití	

Výskyt orientální výzdoby

(Pokud v tomto bodu zvolíte možnost „ne“, vyplňování dotazníku pro Vás končí.

Pokud se v objektu nachází malby i tapety, označte tuto skutečnost a poté blíže specifikujte pouze tapety.

Pokud se v objektu nachází tapety ve více místnostech, vyplňte dotazník pro každou místnost zvlášť.)

Nachází se v objektu orientální výzdoba	☐ ne	
	☐ ano	
	druh výzdoby	☐ malby ☐ tapety ☐ jiné
	rozsah	☐ 1 místnost ☐ více místností

Místnost 1

Orientální tapety

Rozsah výzdoby	☐ aplikace na stěně v celé místnosti ☐ jednotlivé panely ☐ jiný		
Materiál	☐ papír ☐ textil ☐ kůže ☐ jiný		
Námět	☐ neopakující se	☐ kvetoucí stromy s ptáky a hmyzem ☐ žánrové výjevy ze života v Číně ☐ jiný	☐ bez postav ☐ s postavami
	☐ opakující se	☐ květinový ☐ jiný	

Další informace

(Doplnění jakýchkoli dalších informací, např. doba vzniku výzdoby, objednavatel, autor, odkaz na fotografie...)

Místnost 2

Orientální tapety

Rozsah výzdoby	☐ aplikace na stěně v celé místnosti ☐ jednotlivé panely ☐ jiný		
Materiál	☐ papír ☐ textil ☐ kůže ☐ jiný		
Námět	☐ neopakující se	☐ kvetoucí stromy s ptáky a hmyzem ☐ žánrové výjevy ze života v Číně ☐ jiný	☐ bez postav ☐ s postavami
	☐ opakující se	☐ květinový ☐ jiný	

Další informace

(Doplnění jakýchkoli dalších informací, např. doba vzniku výzdoby, objednavatel, autor, odkaz na fotografie...)

Seznam zámků, od kterých byla získána odpověď prostřednictvím e-mailu či telefonicky

Bečov nad Teplou	Hradec nad Moravicí	Lednice
Bechyně	Hrádek u Nechanic	Lemberk
Benátky nad Jizerou	Hrubý Rohozec	Lešná
Benešov nad Ploučnicí	Chlumeck nad Cidlinou	Letohrad
Blatná	Choceň	Letohrádek Mitrovských
Bludov	Chropyně	Libochovice
Boskovice	Chudenice	Litomyšl
Brandýs nad Labem	Jaroměřice n. Rokytinou	Louňovice
Broděk	Javorník, Jánský Vrch	Lužany
Bruntál	Jemniště	Lysice
Březnice	Jezeří	Manětín
Bučovice	Jindřichův Hradec	Mikulov
Buchlovice	Jirny	Milotice
Častolovice	Kačina	Mnichovo Hradiště
Čechy pod Kosířem	Kladruby	Moravské Budějovice
Červená Lhota	Klášterec nad Ohří	Náchod
Červené Poříčí	Klenová	Náměšť na Hané
Červený Hrádek	Koloděje nad Lužnicí	Náměšť nad Oslavou
Český Krumlov	Konopiště	Nebílovy
Český Šternberk	Kozel	Nelahozeves
Dačice	Krásný Dvůr	Nové Hrady
Doudleby nad Orlicí	Kratochvíle	Nové Město nad Metují
Duchcov	Kravaře	Nový Jičín
Frydlant	Kroměříž	Ohrada
Fryštát	Kuks	Opočno
Hluboká nad Vltavou	Kunštát	Orlík
Horšovský Týn	Kvasiny	Pardubice
Hořovice	Kynžvart	Pelhřimov

Ploskovice	Rychnov nad Kněžnou	Valeč
Plumlov	Sázava	Valtice
Poděbrady	Slatiňany	Velké Březno
Polná	Slavkov	Velké Losiny
Prostějov	Stekník	Veltrusy
Průhonice	Studénka	Vizovice
Raduň	Telč	Vlašim
Rájec nad Svitavou	Tovačov	Vranov nad Dyjí
Ratibořice	Trojský zámek	Vyškov
Rosice	Uherčice	Zákupy
Roztoky u Prahy	Uherský Brod	Zbraslav
Růžkovy Lhotice	Úsov	Žďár nad Sázavou

**Seznam zámků, jejichž stav a vybavení bylo zkoumáno pouze na základě informací
v literatuře a na internetu**

Batelov	Čížkov	Holešov
Bečváry	Čkyně	Horažďovice
Běhařov	Dalečín	Hořice
Bezdrůžice	Dalešice	Hořín
Bezno	Děčín	Hoříněves
Bílá Voda	Dírná	Hostim
Blansko	Dívčí Hrad	Hoštice
Blovice	Dobrovice	Hranice
Bohnický zámek	Dobřenice	Hraniční zámek
Bohutice	Doksy	Hrochův Týnec
Bon Repos	Dolní Benešov	Hrotovice
Bor	Dolní Kounice	Hrubá Skála
Borovany	Domažlice	Hrubčice
Brandýs nad Orlicí	Drahenice	Hrušovany n. Jevišovkou
Brantice	Drhovle	Hukvaldy
Brtnice	Dřevíč	Hustopeče nad Bečvou
Břeclav – Laudentenburg	Dukovany	Chlum u Třeboně
Březina	Dyjákovice	Chocenice
Budeničky	Dyje	Choltice
Budišov	Dymokury	Chomutov
Býchory	Emin zámek	Chotěšov
Bystřice nad Úhlavou	Filipov	Chudobín
Černá Hora	Golčův Jeníkov	Ivanovice na Hané
Černovice	Hájek	Jaroslavice
Červený Újezdec	Hamr	Jemnice
České Křídlovice	Heřmanův Městec	Jeřice u Hořic
Český dub	Hluboš	Jičín

Jimramov	Lipník nad Bečvou	Nový Falkenburk
Jinohrad	Liteň	Nový Stránov
Kaceřov	Litenčice	Nový Studenec
Kamenice	Litice nad Orlicí	Nový Světlov
Kamenice nad Lipou	Lobeč	Nový Zámek
Kestřany	Lobkovice	Okrouhlá
Kladno	Lomnice	Oslavany
Kladská	Lomnice nad Popelkou	Osová
Kopidlno	Loučeň	Ostrov
Kosmonosy	Lovosice	Pacov
Kosova Hora	Lžín	Panenské Břežany
Kostelec nad Orlicí	Malá Skála	Písečné
Krásné Březno	Maleč	Plaveč
Krasovice	Malešov	Pohansko
Kravsko	Město Albrechtice	Police
Krhov	Miletín	Polkovice
Krnov	Miroslav	Postoloprty
Krukanice	Miroslavské Knínice	Potštejn
Kundratice	Mirošov	Proseč
Kuřim	Mitrov	Přerov
Kvasetice	Mladá Boleslav	Přestavlky
Květinov	Mostov	Příbyslav
Lamberk	Myslibořice	Příseka
Lány	Napajedla	Puklice
Lázně Bělohrad	Němčice	Rabštejn nad Střelou
Letovice	Nepomyšl	Rešice
Lhota Rapotina	Nová Bystřice	Rochlov
Libá	Nová Ves u Chotěboře	Rokytnice u Přerova
Liblice	Nové Město na Moravě	Rokytnice
Líčkov	Nové Zámky	Roudnice nad Labem
Lipnice	Nový Berštejn	Rožmitál pod Třemšínem

Rynartice	Šenvald	Větrný Jeníkov
Sedlčany	Štiřín	Višňové
Skalice – Bohumilice	Tavíkovice	Vlasatice
Skalička	Teplice nad Metují	Vlčí Kopec
Skalka	Tetín	Vlčice
Skryje	Tochovice	Vraný
Skrýšov	Trojerov	Vrbno pod Pradědem
Slatina	Třebívlice	Vrchlabí
Sloup	Třebušín	Vsetín
Smečno	Tulešice	Výšovice
Smraďavka – Leopoldov	Tvořihráz	Zahrádky
Solnice	Týn nad Vltavou	Zámeček Libouchec
Spálené Poříčí	Údlice	Zbiroh
Staré Hobzí	Uherský Ostroh	Zlín
Starý Rybník	Úholičky	Znojmo – Louka
Stěžery	Uhřice	Zruč nad Sázavou
Stránecká Zhoř	Valašské Meziříčí	Žacléř
Stránov	Velké Meziříčí	Železná Ruda
Stráž nad Nežárkou	Velké Němčice	Židlochovice
Strážnice	Velké Opatovice	Žihobce
Svinaře	Velký Týnec	Žichovice